

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Veřejná zakázka je financována z ESF a státního rozpočtu ČR
prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

SITUAČNÍ ANALÝZA – ORP ŠUMPERK

v rámci individuálního projektu Olomouckého
kraje „Zajištění integrace příslušníků
romských komunit“

SocioFactor s.r.o.
Chopinova 523/10
702 00 Ostrava – Přívoz
www.sociofactor.eu

2011

OBSAH

1.	ÚVOD	6
1.1.	VÝZKUMNÉ CÍLE	7
1.2.	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	8
1.3.	KONTEXT VÝZKUMU.....	8
1.4.	METODOLOGIE.....	11
1.5.	PŘEHLED A SPECIFIKACE POUŽITÝCH METOD	13
1.6.	LIMITY ANALÝZY	16
2.	INFORMACE O ORP ŠUMPERK	17
3.	POSKYTOVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB.....	19
4.	ORP ŠUMPERK V DATECH	20
4.1.	SOCIODEMOGRAFICKÁ DATA OBYVATEL ORP	20
4.2.	SOCIODEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY OBYVATEL SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH LOKALIT	24
	Bludov	30
	Bratrušov - Osikov.....	30
	Dolní Studénka.....	30
	Hrabišín.....	30
	Nový Malín.....	30
	Oskava.....	31
	Písařov	31
	Rejchartice	31
	Rapotín.....	31
	Sobotín.....	31
6.	LOKALITA HANUŠOVICE.....	32
6.1.	SEKUNDÁRNÍ ANALÝZA DAT	33
	Pražská 89	33
	Lokality na pomezí	33
	Hanušovice - Údolní.....	33
6.2.	DESKRIPCE FYZICKÉHO A SOCIÁLNÍHO PROSTORU LOKALIT	34
6.3.	VNĚJŠÍ VLIVY A MÍSTNÍ INTEGRAČNÍ POLITIKY.....	39
6.4.	OBYVATELÉ LOKALITY.....	39
6.5.	BYDLENÍ.....	46
6.5.1.	ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	46
6.5.2.	TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL	53
6.5.3.	HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	53
6.6.	ZAMĚSTNANOST	54
6.6.1.	ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	54
6.6.2.	TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL	55
6.6.3.	HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	56
6.7.	VZDĚLÁVÁNÍ	56

6.7.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	60
6.7.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL	60
6.7.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	61
6.8. BEZPEČÍ	61
6.8.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	61
6.8.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL	61
6.8.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	62
6.9. SOCIÁLNĚ-PATOLOGICKÉ JEVY	62
6.9.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	62
6.9.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL	62
6.9.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	63
6.10. FINANČNÍ STRATEGIE	63
6.10.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE	63
6.10.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL.....	64
6.10.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	64
6.11. ZDRAVÍ	65
6.11.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE	65
6.11.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL.....	66
6.11.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	66
7. LOKALITA ŠUMPERK	67
7.1. SEKUNDÁRNÍ ANALÝZA DAT	68
Komunitní plánování sociálních služeb	68
Tisk	70
Migrace do Anglie	70
Projekt ve vzdělání.....	70
Romové v Šumperku	71
Ulice Jeremenkova.....	71
Ubytovna Moravan	71
Lokality na pomezí	71
Jesenická 16	71
7.2. DESKRIPTOR FYZICKÉHO A SOCIÁLNÍHO PROSTORU LOKALIT	73
7.3. VNĚJŠÍ VLIVY A MÍSTNÍ INTEGRAČNÍ POLITIKY.....	75
7.4. OBYVATELÉ LOKALITY.....	76
7.5. BYDLENÍ.....	78
7.5.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	78
7.5.2. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	80
7.6. ZAMĚSTNANOST	80
7.6.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	80
7.6.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL	80
7.6.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	81
7.7. VZDĚLÁVÁNÍ	81
7.7.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	81

7.7.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL	82
7.7.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	82
7.8. BEZPEČÍ	83
7.8.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	83
7.8.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL	83
7.8.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	83
7.9. SOCIÁLNĚ-PATOLOGICKÉ JEVY	83
7.9.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	83
7.9.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL	84
7.9.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	84
7.10. FINANČNÍ STRATEGIE	84
7.10.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE	84
7.10.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL.....	84
7.10.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	85
7.11. ZDRAVÍ	85
7.11.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE	85
7.11.2. TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL.....	85
7.11.3. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	85
8. OSTATNÍ OBCE S VYLOUČENÝMI MÍSTY.....	86
Lokality na pomezí	86
Bohdíkov- Aloisův dvůr	86
Kopřivná.....	86
Olšany	87
Vikýřovice.....	88
8.1. PETROV NAD DESNOU – UBYTOVNA GABRO.....	89
8.2. SEKUNDÁRNÍ ANALÝZA DAT	89
8.3. DESKRIPCE FYZICKÉHO A SOCIÁLNÍHO PROSTORU LOKALIT	90
8.4. VNĚJŠÍ VLIVY A MÍSTNÍ INTEGRAČNÍ POLITIKY.....	93
8.5. OBYVATELÉ LOKALITY.....	93
8.6. BYDLENÍ.....	95
8.6.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	95
8.6.2. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	97
8.7. ZAMĚŠTNANOST	97
8.7.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	97
8.7.2. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	97
8.8. VZDĚLÁVÁNÍ	98
8.8.1. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	99
8.9. BEZPEČÍ	99
8.9.1. ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	99
8.9.2. HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	99
8.10. SOCIÁLNĚ-PATOLOGICKÉ JEVY	99

8.10.1.	ZÁKLADNÍ INFORMACE	99
8.10.2.	TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL.....	100
8.11.	FINANČNÍ STRATEGIE	100
8.11.1.	ZÁKLADNÍ INFORMACE	100
8.11.2.	TÉMA V PERSPEKTIVĚ OBYVATEL.....	100
8.11.3.	HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	100
8.12.	ZDRAVÍ	101
8.12.1.	ZÁKLADNÍ INFORMACE	101
8.12.2.	HLAVNÍ PROBLÉMY A POTŘEBY OBYVATEL	101
9.	SHRNUTÍ A DOPORUČENÍ	102

1. Úvod

Situační analýza byla zpracována pro Olomoucký kraj a jejím smyslem je přímo podpořit výkon terénních sociálních služeb. V tomto ohledu je specifická a řídila se spíše potřebami návaznosti terénní sociální práce, než nároky standardního souvislého textu. Na to upozorňujeme čtenáře hned zpočátku.

Analýza vznikla v rámci projektu *Zajištění integrace příslušníků romských komunit*, který je zacílen do oblasti podpory integrace obyvatel sociálně vyloučených romských komunit v Olomouckém kraji do společnosti, zejména na trh práce a to prostřednictvím zvýšení dostupnosti služeb sociální intervence - terénních programů. Projekt je souborem ucelených aktivit a vychází nejen z popisu sociálně vyloučených lokalit uvedených v tzv. Gabalově zprávě, ale i popisu nových lokalit, které nebyly zaznamenány nebo vznikly teprve po roce 2006. Reflektuje skutečnost, že řada sociálně vyloučených osob, etnicky označitelných jako Romové, bydlí v rozptýlených obcích a nepatří k usedlému obyvatelstvu. Tyto osoby migrují mimo jiné v důsledku sociálního vyloučení (např. ztráty bydlení díky dluhům a nemožnost získat bydlení z důvodu etnicity). Na tento aspekt, který zatím nebyl zohledňován, je zacílena aktivita Mobilní tým. Tato aktivit pokrývá oblasti, kam sociální služby nedorazí – buď o přítomnosti nic neví, nebo na to nemají kapacity či prostředky. Situační analýza nemůže zcela rozkrýt pohyby obyvatel, neboť je statickým snímkem vzniklým v určitém časovém okamžiku.

Vraťme se ale k projektu, jehož cíle jsou následující:

- a) **Integrace osob ohrožených sociálním vyloučením do společnosti a na otevřený trh práce, prevence sociálního vyloučení** a to zejména v oblasti prevence ztráty bydlení, předluženosti, tedy bariér, které znesnadňují významně vstup na trh práce, ale i vzdělávání dětí.
- b) **Zajištění dostupnosti terénních programů ve vymezených lokalitách Olomouckého kraje s vysokým počtem osob ohrožených sociálním vyloučením v návaznosti na potřeby identifikované v komunitních plánech a strategii rozvoje sociálních služeb kraje. Jedná se o zajištění sociální služby zejména v lokalitách, kde dosud nepůsobí žádný poskytovatel** pro tuto cílovou skupinu, případně působí s velmi omezenou nabídkou služeb pro občany, zejména rodiny s dětmi, které migrují v rámci kraje, zdržují se na komerčních ubytovnách apod.

Cílovou skupinou projektu jsou obyvatelé sociálně vyloučených romských komunit a rodiny, které se po ztrátě bydlení přestěhovaly do komerčních ubytoven, případně k příbuzným v obcích. Projekt vychází z toho, že prostřednictvím zajištění služeb sociální prevence ve vybraných lokalitách lze nastartovat postupnými kroky sociální inkluzi, případně zmírnit či zastavit míru sociálního vyloučení.

Vybraní dodavatelé aktivit projektu, kteří jsou zkušenými poskytovateli sociálních služeb, mají za úkol monitorovat situaci ve správním obvodu (čtvrtletní zprávy) a jednou za rok zhodnotí situaci v obvodu s návrhy na další řešení v oblasti rozvoje sociálních služeb a navazujících služeb. Inovativním prvkem projektu je mobilní tým, mířící do oblastí, kam zatím služby nedorazily.

Důležitou komponentou projektu je snaha služby orientovat do nově vzniklých či vznikajících lokalit a eliminovat sociální vyloučení v jeho počátcích.

Smyslem terénních programů je ve vybraných lokalitách ovlivňovat vnější i vnitřní bariery, se kterými se sociálně vyloučené osoby potýkají, které pak v období zvyšující se nezaměstnanosti mohou sociální exkluzi prohlubovat. Aktivita kvalifikovaných sociálních pracovníků mohou mít dopad mimo jiné i na řešení specifických oblastí, jako je např. účast na veřejné službě, ochotě obcí vytvářet pracovní příležitosti, ale i mírnit dopady problematického soužití zejména v menších obcích, které v konečných dopadech může vést k etnickým tensím. Výstupy celého projektu budou zhodnoceny a distribuovány prostřednictvím brožury o výsledcích projektu.

Na vysvětlenou dodáváme, že terénní programy jsou sociální službou dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Spočívají v tomto případě v zajištění terénních služeb poskytovaných příslušníkům romských komunit, kteří žijí v sociálně vyloučených lokalitách, případně jsou ohroženi sociálním vyloučením. Cílem služby je aktivně vyhledávat tyto osoby a minimalizovat rizika dopadu sociální exkluze.

1.1. Výzkumné cíle

Cílem situačních analýz, zpracovávaných pro vybraná ORP, je podpořit realizaci projektu a sociálních služeb zajištěním podrobných a přesných informací o lokalitách, ve kterých budou služby poskytovány. V rámci situačních analýz je popsáno prostředí, ve kterém jsou nebo spíše budou poskytované služby, a vyhodnoceny vstupní předpoklady pro poskytování sociálních služeb. Situační analýzy byly zpracovávány primárně terénním výzkumem, ale i s využitím sekundárních zdrojů dat.

Vypracované situační analýzy reflektují teoretický model sociálního vyloučení a popisují sociálně vyloučené lokality a lokality, které jsou sociálním vyloučením ohrožené a jejich obyvatele.

Výzkumným cílem je zjištění dostupných informací o sociálně vyloučených lokalitách, ve kterých budou služby poskytovány. Jedná se o situační analýzy sociálně vyloučených míst a rámcovou deskripci prostor, kam by měly být služby zacíleny a v nichž budou následně služby i poskytovány.

Společně s Moravcem chápeme sociální vyloučení jako problém povahy sociální a ekonomické (Moravec 2006). Proto podle nás není užitečné chápat problém sociálně vyloučených romských lokalit jako problém romského etnika. Naopak, jak jmenovaný autor píše, „etnicita funguje jako klapky na očích – nutí dívat se jen jedním směrem, zveličovat nepodstatné, přehlížet důležité a vynalézat, co není“ (str. 23). Také pro systémové aktéry z řad veřejnoprávních institucí by toto vymezení mělo být stěžejní. Takto s ním totiž pracuje i oficiální diskurs sociální politiky Evropské unie.¹ Sociální vyloučení je v něm chápáno jako důsledek kombinovaného vlivu nezaměstnanosti,

¹ Mareš, P.: Co s konceptem sociální exkluze v české společnosti? In: Mareš, P. (ed.): Sociální reprodukce a integrace: ideály a meze. Masarykova univerzita, Brno: 2007.

nízké vzdělanosti a kvalifikace, nízkého příjmu, neadekvátního bydlení, zhoršeného životního prostředí, vysoké kriminality, nedostupné lékařské péče, kvalitního vzdělávání apod.

Na sociální vyloučení, potažmo proces sociálního vylučování, je důležité nazírat jako na oboustranný proces. Ze strany společnosti se jedná o odsouvání určitých osob na okraj společnosti (marginalizace) nebo mimo ni (exkluze), ze strany sociálně vyloučených se jedná o volbu určitých životních strategií. Proto na sociálně vyloučené nelze pohlížet pouze jako na oběti, ale také jako na sociální aktéry, kteří volí tvář v tvář svému vyloučení určité strategie. Často se stává, že strategie, která je v dané situaci individuálně racionální, je z hlediska hlavního proudu společnosti maladaptivní.

1.2. Výzkumné otázky

Uvádíme přehled hlavních výzkumných otázek, na které budeme hledat odpovědi.

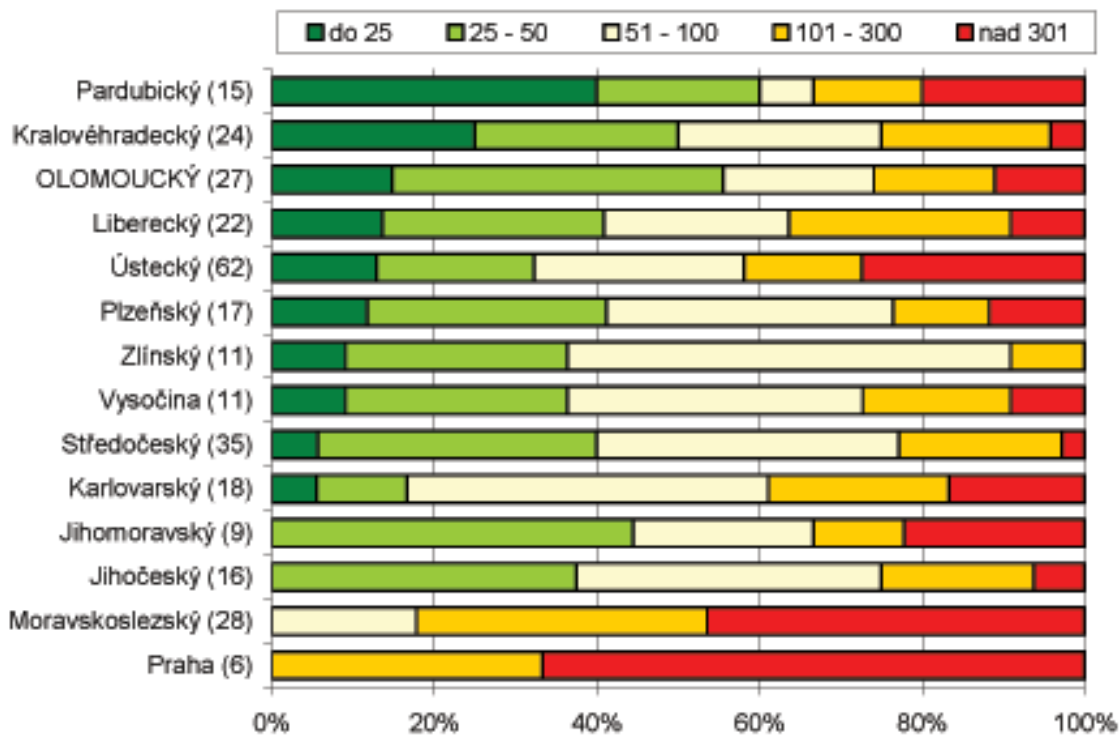
1. Co je o sociálně vyloučených lokalitách známo? Co o nich už víme?
2. Jaké jsou fyzické a prostorové aspekty sociálního vyloučení ve vytipovaných místech?
3. Jaké jsou sociodemografické charakteristiky místních obyvatel?
4. Jaké jsou aspekty sociálního vyloučení v místě, jaká hlavní témata a jaké mechanismy exkluze?
5. Jaké jsou místní kontexty s ohledem na plánované sociální intervence (soc. služby)?
6. Jaké jsou potřeby sociálně vyloučených osob v místě?
7. Jaké vnější vlivy působí na místní situaci? Jaká je místní integrační politika v kontextu obce?
8. Jaká doporučení lze pro vstup terénních programů formulovat?

1.3. Kontext výzkumu

Sociálním vyloučením (exkluzí) rozumíme proces, kdy jsou jednotlivci či celé skupiny vytěšňovány na okraj společnosti a je jim omezován nebo zamezen přístup ke zdrojům, které jsou dostupné ostatním členům společnosti. Mezi tyto zdroje řadíme především zaměstnání, bydlení, sociální ochranu, zdravotní péči a vzdělání.

Jak ukazuje následující graf převzatý z *Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti (2006)*, je problém těchto lokalit v Olomouckém kraji v porovnání s kraji ostatními vysoce aktuální.

**ZKOUMANÉ SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ ROMSKÉ LOKALITY -
zastoupení v krajích podle POČTU OBYVATEL žijících v jednotlivých
LOKALITÁCH**

Za orientační základ pro aktuální mapování jsme použili *Analýzu sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti (2006)*. Víme však, že od doby jejího zveřejnění vznikly v kraji nové sociálně vyloučené lokality, proto je nutné údaje aktualizovat. Analýza uvádí následující informaci o počtu sociálně vyloučených lokalit v Olomouckém kraji.

Celkový počet zkoumaných obcí v kraji	15
Celkový počet zkoumaných sociálně vyloučených romských lokalit v kraji	27
Orientační odhad celkového počtu romských obyvatel zkoumaných sociálně vyloučených lokalit v kraji	4 500 – 5 000

Následující mapa ukazuje rozložení identifikovaných vyloučených míst v kraji.

Zdroj: http://www.esfcr.cz/mapa/int_olo.html

Situační analýzy byly realizovány přesně podle vymezení působnosti projektu, které je následující:

- ORP Lipník nad Bečvou
- ORP Uničov
- ORP Litovel
- ORP Olomouc (mimo město Olomouc)
- ORP Přerov (mimo město Přerov)
- ORP Šumperk
- ORP Šternberk

Celkem se tedy jedná o působení v sedmi ORP kraje.

Pátrali jsme po přesných číslech a údajích, nicméně situace je v tomto směru nepřehledná. Přestože na úrovni Olomouckého kraje vznikaly zprávy o stavu a situaci v oblasti integrace romských komunit, mnohdy vycházely z dat zprostředkovaných z obcí, kde byla shromažďována na základě různých informací a ovlivněna přístupem té které obce.

Jen pro přehled uvádíme sumarizační tabulku týkající se odhadovaných počtů sociálně vyloučených obyvatel podle jednotlivých ORP. Jak z tabulky vidíme, celkový počet se pohybuje pod hranicí 4 tisíc obyvatel. Tento údaj je o něco nižší, než data z *Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* z roku 2006.

Odhady podle ORP k 31. 12. 2003

	dospělí	z toho dětí
ORP Lipník nad Bečvou	300	80
ORP Uničov	200	90
ORP Litovel	91	30
ORP Olomouc (ale i město)	2 000	1 200
ORP Šumperk	500	200
ORP Šternberk	1 100	300
ORP Přerov (ale i město)	4 950	1 100
Olomoucký kraj	11 837	3 778

1.4. Metodologie

Metodologie předpokládala provedení:

- a) **jednorázových situačních analýz**
- b) **průběžnou aktualizaci situačních analýz**

Vypracovány měly být jednorázové situační analýzy (právě jako ta, kterou teď držíte v rukách), ale bude docházet i k jejich aktualizaci – v případě výrazných proměn v lokalitě nebo v případě vzniku lokality nové. **Situační analýzy měly být zpracovány za jednotlivé lokality podle ORP – celkem jich je 7.**

Výzkumné metody jsou představeny v následující tabulce.

Sumarizace použitých metod

Výzkum - Situační analýzy	Metoda	Technika	Specifikace
Sekundární analýza dat	Kvantitativní Kvalitativní	Desk research	Soubor dokumentů
Deskripce fyzického a sociálního prostoru lokalit	Kvalitativní	Mentální mapování Etnografické pozorování	Aktéři z lokalit Ve všech místech
Sociodemografic ké charakteristiky obyvatel	Kvantitativní	Sociodemografick ý dotazník	Základní jednotka domácnost Ve všech místech
Tematické oblasti vyloučení a hlavní mechanismy sociální exkluze	Kvalitativní	Individuální polostrukturované rozhovory	Obyvatelé lokalit Systémoví aktéři Ve všech místech
Vnější vlivy a místní integrační politiky	Kvalitativní	Individuální polostrukturované rozhovory Desk research Případové studie	Systémoví aktéři Soubor dokumentů Ve všech místech Vybrané obce
Místní kontexty – analýza potřeb	Kvalitativní Kvantitativní (integrativní přístup – na dotazníky navazuje analýza potřeb)	Individuální polostrukturované rozhovory Desk research Analýza potřeb – individuální či skupinové rozhovory Dotazníky	Obyvatelé lokalit Soubor dokumentů Obyvatelé lokalit Obyvatelé lokalit Ve všech místech

1.5. Přehled a specifikace použitých metod

1. Sekundární analýza dat – Desk research

Součástí obeznámení se s místními podmínkami a zmapování výchozí situace v lokalitách je provedení sekundární analýzy dostupných zdrojů. Tato sekundární analýza zahrnuje:

- Přehled vybraných kontextuálních sociálně demografických dat
- Zpracování analýzy dostupných dokumentů, mezi které patří provedené výzkumy a studie, záznamy v dokumentech obcí, úředních dokumentech, odborných textech, komunitních a strategických plánech apod.

2. Deskripce fyzického a sociálního prostoru lokalit

Tato část sleduje prostorové aspekty exkluze. Vychází z konceptu prostorového vyloučení. Zde narážíme na problém – jak prostor vymezit. Použili jsme mentální mapování u vybraných expertů, potažmo i obyvatel vyloučených míst. Výsledkem jsou situační mapy lokalit.

Na mapu navazuje deskripce míst, která je etnografická a vyžádala si terénní pobyt v každé sociálně vyloučené lokalitě (dále SVL). Terénní výzkumník v lokalitě pobýval, hovořil s místními obyvateli, psal si terénní poznámky. Deskripce zahrnuje následující komponenty:

- identifikace sociálně vyloučených míst – mentální mapování,
- identifikace SVL – míra segregace obyvatelstva,
- mapa rozložení SVL v rámci města,
- deskripce míst: prostorové vymezení lokalit a jejich charakteristika,
- ghettoizace lokality (přirozená/řízená),
- diverzita lokalit a jejich obyvatel,
- poloha lokalit vůči obci,
- kvalita bydlení,
- architektura a vybavenost, kvalita infrastruktury,
- dostupnost veřejných služeb,
- kvalita veřejného prostranství a příležitosti k trávení volného času.

Použili jsme následující dvě metody:

Mentální mapování - je výzkumná metoda zachycující prostorovou strukturu preferencí a postojů, jakýsi zvnitřnělý kognitivní obraz či představu prostoru. Mentální mapa je grafickým vyjádřením konstruovaného obrazu a vyjádřením porozumění prostoru/prostorům. V minulosti byla aplikována při studiu městských prostor. Zobrazuje prostorovou strukturu města sociálními aktéry, kteří přiřkládají jistým prostorům symbolický význam. Konverzační partnery jsme požádali o nákresey oblastí města s vymezením jejich hranic a společných charakteristik. Jedná se o uchopení

prostorových aspektů sociální exkluze, které jsou kvantitativním způsobem obtížně postižitelné. Mentální mapa vyjadřuje porozumění fyzickému prostoru, přičemž ho strukturuje a vymezuje za použití některých fyzických prvků.

Pro porozumění a verifikaci některých informací jsme volili cílené pozorování aspektů života v sociálně vyloučených místech. *Etnografické pozorování* se týká každodenního života obyvatel vyloučených míst. Výzkumníci se zúčastňují běžných aktivit, vedou si terénní poznámky, a to v průběhu celého výzkumu.

U sociálně vyloučených lokalit posuzujeme míru sociálního vyloučení a to v několika rovinách.

Prostorové vyloučení – separovaný oddělený prostor

Vyloučenou lokalitu určují atributy jejího prostoru (např. bez pitné vody, elektřiny, se špatnou dopravní dostupností, nevyhovujícím bytovým fondem, nedostatečnou občanskou vybaveností apod.). Jedná se o lokalitu koncentrující vyloučené jedince s určitými nepříznivými sociálními charakteristikami (příjemci sociálních dávek, předmětem sociální práce/intervence, dlouhodobě nezaměstnaní, neplatiči nájemného apod.). Prostorové vyloučení je nezřetelnějším projevem sociální exkluze. Média a veřejnost pak o těchto lokalitách mluví jako o „domech hrůzy“, „Bronxu“, „Mexiku“ apod. Ve většině případů se v těchto lokalitách lidé ocitají nedobrovolně, a to v důsledku zamýšleného či nezamýšleného jednání místní samosprávy či v důsledku ostatních faktorů sociálního vyloučení (zejména v důsledku vyloučení ekonomického).

Sociální vyloučení

Sociální vyloučení brání lidem sdílet určité sociální statusy či sociální instituce a participovat na sociálních, ekonomických, politických a kulturních systémech, které podmiňují sociální integraci jedince do společnosti a na společenských aktivitách. Představuje určitou formu jejich sociální izolace. Sociálním vyloučením v užším smyslu se rozumí skutečnost, že se společenské styky vyloučených lidí omezují na kontakty s lidmi ve stejném nebo podobném postavení.

Ekonomické vyloučení

Ekonomické vyloučení je zdrojem (ale také důsledkem) chudoby a představuje vyloučení ze životního standardu a životních šancí obvyklých ve společnosti. Jednou ze základních forem sociální exkluze je marginalizace na trhu práce. Ať již jde o nezaměstnanost (vyloučení z placené práce) nebo o vytlačení na sekundární trh práce a segmentarizaci pracovní kariéry či časté střídání placeného zaměstnání a nezaměstnanost (vyloučení z „dobré práce“). Dlouhodobá nezaměstnanost, nízký příjem a s ním spojená příjmová chudoba patří k formám ekonomického vyloučení. Můžeme hovořit také o vyloučení ze spotřeby a dalších ekonomických možností. Ekonomické vyloučení se projevuje uzavřením přístupu na primární, ale i na sekundární trh práce, chudobou a následným uzavřením životních šancí. Na situaci ekonomického vyloučení, která znamená ztížený nebo zamezený přístup k finančním zdrojům, lidé reagují přizpůsobením se a orientací na různé alternativní zdroje obživy.

Symbolické vyloučení

Sociální vyloučení se odehrává i v rovině významů a charakteristik, které jsou vyloučeným osobám přisuzovány většinovou populací. Tito lidé jsou paušálně označováni jako „neplatiči“, „nepřizpůsobiví občané“ a mnohdy ještě hůře. Ačkoli tato označení ve skutečnosti nemusí být pravdivá, ve svých důsledcích se pravdivými stávají. Symbolickým vyloučením rozumíme také stigmatizaci na základě sociálního statusu jedince (nezaměstnanost, bydliště atp.) či etnicity. Jde o to, jak je označuje okolí, jestli je to dům hrůzy, cikánský hrad, jak to vnímají sousedi, ale i samotní obyvatelé lokality.

3. Sociodemografické charakteristiky obyvatel

Situační analýzy obsahují **základní sociodemografické charakteristiky** obyvatel lokalit, pokud se je podařilo zjistit:

- počet obyvatel lokalit, poměr muži / ženy
- věková struktura lokalit
- velikost domácností
- etnická struktura obyvatel
- další ukazatele

Jedná se o provedení sociálně demografické analýzy na základě zpracování dat (dotazníky). Jejich sběr proběhl technikou sociálně demografického dotazníku, který byl vyplňován v rámci terénních prací.

15

4. Tematické oblasti vyloučení a hlavní mechanismy sociální exkluze

Situační analýzy dále popisují minimálně následující tematické oblasti a charakteristiky a mechanismy sociálního vyloučení v těchto tematických oblastech:

- bydlení
- zaměstnanost
- přístup ke vzdělání
- bezpečnost a sociálně patologické jevy
- zadluženost/předluženost
- podoba závislostí
- finanční strategie
- a další

Individuální polostrukturované rozhovory navazovaly na mapující rozhovory s experty, komunikačními partnery byli aktéři, kteří přicházejí do kontaktu se sledovanými fenomény (ředitel školy, soused, romský poradce, majitel ubytovny, zástupce obce, neziskové organizace, policie apod.) a zejména pak přímo s obyvateli sociálně vyloučených lokalit. Pro každou z oblastí byl určen výzkumník, který měl se zkoumanými jevy zkušenosti z dřívější praxe či působení a uměl komunikovat s obyvateli sociálně vyloučených lokalit. Vyhledávali jsme vhodné konverzační partnery, pořídili a zpracovali individuální hloubkové rozhovory. Oslovili jsme jak obyvatele lokalit, tak tzv. systémové aktéry.

5. Vnější vlivy a místní integrační politiky

Předmětem této výzkumné aktivity bylo rámcové zjištění o stavu lokální sociální politiky a použitých integračních/segregačních postupech.

Individuální polostrukturované rozhovory proběhly s tzv. systémovými aktéry a doplnila je sekundární analýza zdrojů.

6. Místní kontexty – analýza potřeb

Situační analýzy budou také sledovat **kontext poskytovaných sociálních služeb**:

- poptávku po sociálních službách i - u cílové skupiny
- zkušenosti s využíváním sociálních služeb
- jak jsou služby vnímány
- dostupnost sociálních, zdravotních a vzdělávacích služeb pro cílovou skupinu.

Individuální polostrukturované rozhovory proběhly s tzv. systémovými aktéry a doplnila je sekundární analýza zdrojů.

Identifikace aktuálních a dlouhodobých potřeb obyvatel sociálně vyloučených lokalit a následná analýza dostupných a potřebných zdrojů pomoci byla důležitou součástí. Proběhla pomocí kvalitativní výzkumné metodologie zaměřené na analýzu potřeb. Vydali jsme se cestou metody individuálních či skupinových rozhovorů.

7. Doporučení

Situační analýza končí doporučeními a návody a to takovými, aby byl usnadněn vstup terénních programů. Závěry budou dále přeneseny v rámci formativní evaluace směrem k dodavatelům projektu.

1.6. Limity analýzy

V ORP Šumperk jsme zaznamenali limity především ohledně validity informací získaných právě od obyvatel sociálně vyloučených míst. Toto zkreslení, neochota se vyjádřit a v některých případech záměrné zkreslování informací pramení především ze strachu obyvatel.

Zkreslení je patrné především u informací týkajících se zaměstnání a příležitostné práce. Ukáže-li se, že má dotyčný příjem z práce na černo, nebo ze sběru kovů, mohl by přijít o sociální dávky. Podobně respondenti někdy zamlčují reálný počet osob obývajících ten který objekt. K trvalému pobytu je pak přihlášena pouze část bydlících osob. Naše pozorování to potvrzují.

Je-li řeč o lichvě, často se dá dostat pouze k velice obecným informacím a to jen od osob, které s tímto jevem nemají často nic společného. Jinde je bariéra mlčení. Lokality, kde jsou získané informace těžko ověřitelné, jsou Víkřovice a v menší míře také ubytovna Gabro v Petrově nad Desnou.

2. Informace o ORP Šumperk

Území ORP Šumperk se nachází v severní části Olomouckého kraje. Sousedí s ORP Jeseník na severu a s ORP Zábřeh a Uničov na jihu. Z východu je ohraničováno turisty vyhledávanou chráněnou krajinnou oblastí Jeseníky. Právě díky pohořím Nízký Jeseník na východě a Hrubý Jeseník na severu, jsou tyto oblasti ve vysoké nadmořské výšce. Na jihu, podél toku řeky Moravy, pak pozvolna krajina přechází do nížiny. Najdeme zde i další turisticky zajímavá místa, jako například národní přírodní rezervaci Rašeliniště Skřítek nebo přírodní rezervaci Rabštejn. Mezi vyhledávané cíle, patří i samotné město Šumperk. V devatenáctém století ve městě vzkvétal textilní průmysl a s ním i celé město. Od druhé poloviny devatenáctého století zde působí vídenští architekti, jejichž díla nalezneme v nejrůznějších částech města. V té době bylo pro svoji velkolepost nazýváno malou "Vídni." Po druhé světové válce oblast zažila masivní odsun německého obyvatelstva, což silně ovlivnilo sociální i kulturní ráz krajiny i obyvatel. K nejvýznamnějším šumperským památkám patří také tzv. Geschaderův dům, kostel sv. Jana Křtitele, kostelík sv. Barbory, zbytky městských hradeb. Oblastí protékají řeky Desná, Merta i již zmiňovaná největší řeka Moravy, Morava.

Šumperk je centrem stejnojmenného okresu v Olomouckém kraji, 46 km severozápadně od Olomouce. Městem protéká řeka Desná. Založení města Šumperka spadá do období vrcholu tzv. velké kolonizace 13. století. Přesné datum založení není známo, jelikož se zakládací listina nedochovala. Historikové ovšem vymezili možné založení města mezi léta 1269 až 1276. První zmínka o městu se datuje k roku 1281. Rozvoj Šumperka je spojen s těžbou kovů. Moderní dějiny Šumperka 20. století byly negativně poznamenány odsunem drtivé většiny německy mluvícího obyvatelstva v roce 1945 a okupací sovětským vojskem po roce 1968.

17

Oblast je dostupná po železnici především na trase Zábřeh - Šumperk - Jeseník. Silniční tahy první třídy zajišťují dopravní obslužnost sever - jih a východ - západ. Centrum oblasti, město Šumperk je vzdálené od krajského města Olomouce asi 60 kilometrů.

Co do počtu obyvatel, jedná se o druhý největší územě správní celek tohoto typu v Olomouckém kraji. Podobně i rozlohou je v kraji druhý největší. Počet obyvatel v roce 2010 dosáhl 71 857. V obvodu je i město Hanušovice s pověřeným obecním úřadem.

Pod správu obce s rozšířenou působností Šumperk spadají obce: Bludov, Bohdíkov, Bohutín, Branná, Bratrušov, Bušín, Dlouhomilov, Dolní Studénky, Hanušovice (POU), Hraběšice, Hrabíšín, Chromeč, Jakubovice, Janoušov, Jindřichov, Kopřivná, Libina, Loučná nad Desnou, Malá Morava, Nový Malín, Olšany, Oskava, Petrov nad Desnou, Písařov, Rapotín, Rejchartice, Ruda nad Moravou, Šléglov, Sobotín, Staré Město, Sudkov, Šumperk (ORP), Velké Losiny, Vernířovice, Vikantice a Vikýřovice.

3. Poskytovatelé sociálních služeb

Během výzkumu zaznamenali aktivní působení několika organizací a sociálních služeb. Jednalo se o tyto sociální služby, které na obyvatele lokalit aktivně působí, kterých je celkem osm:

sociální služba	poskytovatel	zařízení	cílová skupina	forma služby	věková kategorie
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	Fond ohrožených dětí	Pobočka FOD Zábřeh, Sušilova 1912/40, 789 01 Zábřeh	děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy, oběti domácího násilí, oběti trestné činnosti, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, rodiny s dítětem/děti	ambulantní, terénní	Bez omezení věku
Odborné sociální poradenství	Společně-Jekhetane, o. s.	Občanská poradna Společně-Jekhetane (detašované pracoviště), Bulharská 217/4, Šumperk 787 01	Osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, Osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, rodiny s dítětem/děti, senioři	ambulantní	Od 18 let
Terénní programy	Společně-Jekhetane, o. s.	Terénní programy Společně-Jekhetane	Osoby žijící v sociálně vyloučených	Terénní	Od 18 let

		(Bulharská 217/4, Šumperk, 787 01 Šumperk)	komunitách, osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy		
Terénní programy	Město Šumperk	Město Šumperk, nám. Míru 364/1, Šumperk, 787/01 Šumperk	Osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, etnické menšiny	Terénní	Bez omezení věku

4. ORP Šumperk v datech

V této kapitole seznamujeme čtenáře s vybranými ukazateli ORP a vybranými sociodemografickými charakteristikami ORP.

20

4.1. Sociodemografická data obyvatel ORP

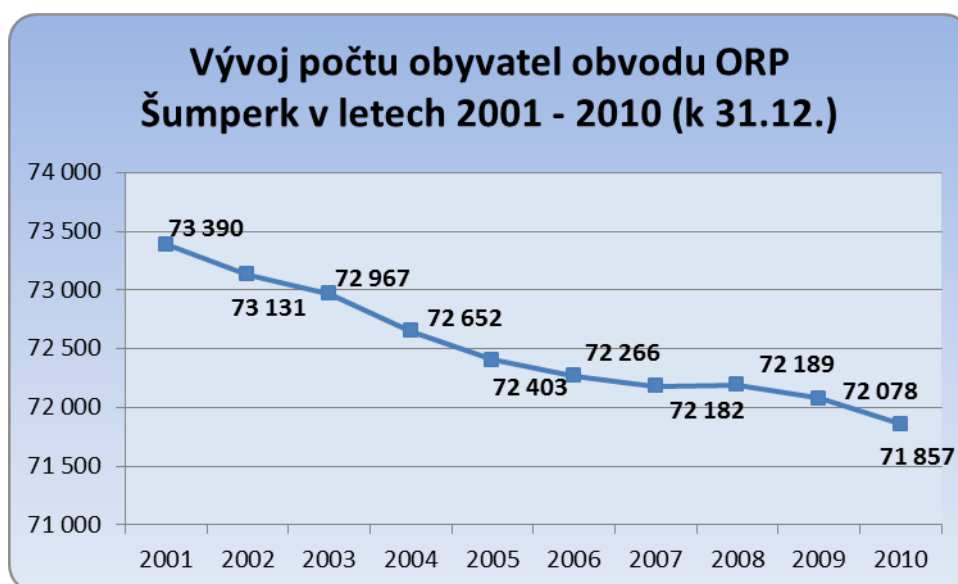
Následující část věnujeme základním sociodemografickým ukazatelům. Podíváme se, jak se vyvíjel počet obyvatel správního obvodu obce s rozšířenou působností Šumperk, míra nezaměstnanosti či počet volných pracovních míst na jednoho uchazeče o zaměstnání.

Vývoj počtu obyvatel

Nejlidnatější obcí v rámci ORP je Šumperk, ve kterém k 31.12.2010 žilo 27 337 obyvatel. V dalších pěti obcích bydlelo více než 3 tisíce osob (Bludov, Hanušovice, Libina, Nový Malín, Rapotín) a mezi 1 až 3 tisíci obyvatel pak žije ještě v dalších třinácti obcích (Bohdíkov, Dolní Studénky, Jindřichov, Loučná nad Desnou, Olšany, Oskava, Petrov nad Desnou, Ruda nad Moravou, Sobotín, Staré Město, Sudkov, Velké Losiny a Víkýřovice).

Počet obyvatel obcí ve správním obvodu ORP Šumperk (k 31.12.2010)									
Bludov	Bohdíkov	Bohutín	Branná	Bratrušov	Bušín	Dlouho-milov	Dolní Studénky	Hanušovice	Hraběšice
3150	1403	809	282	586	420	483	1310	3472	128
Hrabušín	Chroměč	Jakubovice	Janošov	Jindřichov	Kopřivná	Libina	Loučná nad Desnou	Malá Morava	Nový Malín
865	588	195	50	1360	284	3545	1779	575	3203
Olšany	Oskava	Petrov nad Desnou	Písařov	Rapotín	Rejchartice	Rudá nad Moravou	Sobotín	Staré Město	Sudkov
1104	1390	1183	701	3222	192	2663	1260	1853	1145
Šléglov	Šumperk	Velké Losiny	Vernířovice	Vikantice	Vikýřovice				
34	27337	2748	192	85	2261				

Počet obyvatel ORP Šumperk se v posledních deseti letech snížil o 1312 obyvatel. Na konci roku 2010 zde žilo 71857 osob. Pokles obyvatel je způsoben zejména migračním úbytkem obyvatel celého ORP, ale zároveň v menší míře také přirozeným úbytkem obyvatel.

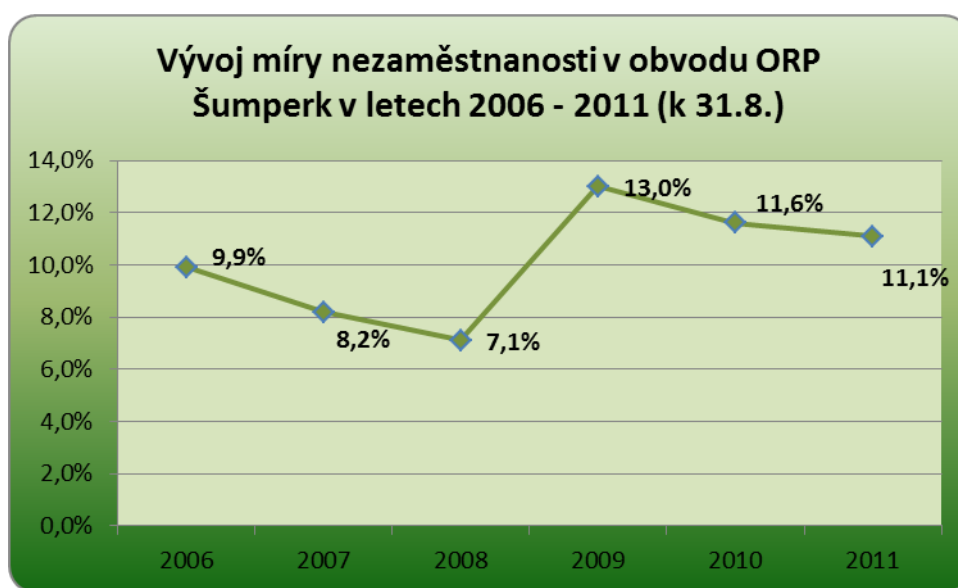

Největší úbytek obyvatelstva od roku 2001 do konce roku 2010 zaznamenala obec Šumperk, kde počet vystěhovalých převýšil počet přistěhovalých o 1914 osob a počet zemřelých byl vyšší než počet živě narozených o 248 osob. Dalšími obcemi, kde zaznamenali za posledních deset let vyšší

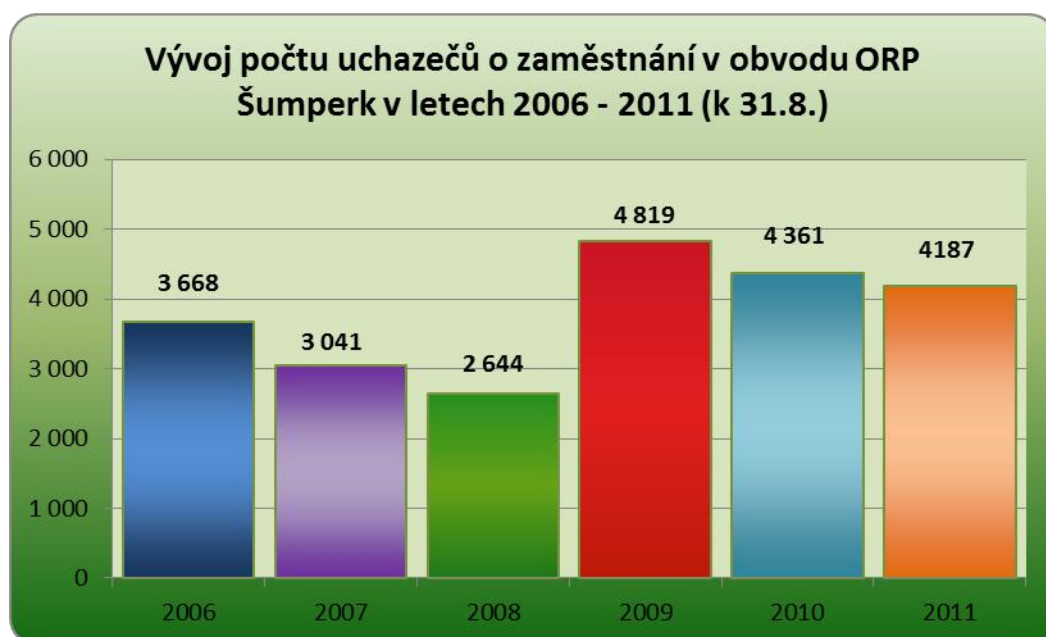
úbytek obyvatelstva v důsledku migračního úbytku obyvatel, bylo Staré Město (o 284 osob), Loučná nad Desnou (o 159 osob), Velké Losiny (o 143 osob) a Hanušovice (o 142 osob). Naopak největší celkový přírůstek zaznamenali v obcích Nový Malín (o 707 osob), Rapotín (o 348 osob), Víkřovice (o 238 osob) a Ruda nad Moravou (o 178 osob), zejména v důsledku migračního přírůstku.

Nezaměstnanost

Míra nezaměstnanosti v srpnu 2011 dosahovala v obvodu ORP Šumperk 11,1%, což je o téměř 3% více než v rámci celé České republiky. Od roku 2006 byla nejnižší nezaměstnanost v roce 2008, kdy činila 7,1%. V roce 2009 prudce stoupla na 13% a od tohoto roku pozvolně klesá.

Nejvyšší míru nezaměstnanosti v rámci správního obvodu ORP Šumperk jsme v srpnu 2011 zaznamenali v obci Víkřovice, kde dosahovala 38,1%. S vyšší mírou nezaměstnanosti než 15% se dále potýkají tyto obce: Jindřichov (24,2%), Vernířovice (24,1%), Kopřivná (23,4%), Jakubovice a Malá Morava (shodně 20,3%), Staré Město (17,7%), Hanušovice (16,2%) a Hraběšice (15,2%). Vyšší než 10% míru nezaměstnanosti vykazuje dalších 14 obcí. Nejnižší míru nezaměstnanosti zaznamenaly dvě obce: Bohutín a Chromeč (shodně 5,8%).

Při pohledu na vývoj počtu uchazečů o zaměstnání v absolutních číslech zjistíme, že nejvíce uchazečů registrovaly úřady práce v roce 2009 (4819). V srpnu 2011 bylo ÚP evidováno 4187 uchazečů o zaměstnání, což je o 1543 více než ve stejném období v roce 2008.

Šumperk je město s největším počtem uchazečů o zaměstnání (1456 osob). Následují jej obce Hanušovice (296 osob) a Libina (224 osob).

V rámci správního obvodu ORP Šumperk připadá na 1 volné pracovní místo 20 uchazečů o zaměstnání, což je téměř sedminásobek stavu v roce 2008, kdy se o jedno evidované volné pracovní místo ucházeli 3 uchazeči o zaměstnání.

4.2. Sociodemografické charakteristiky obyvatel sociálně vyloučených lokalit

Do celkové sumarizace za ORP Šumperk jsou zahrnuty i lokality na pomezí sociálního vyloučení. Měli jsme značný problém rozlišit míru sociálního vyloučení. Velmi často jsme se setkávali s případy, kdy lokality nejevily známky prostorového vyloučení, ani sociálního. Přesto jsme se v nich setkávali s problémy, kterými by se měla terénní sociální práce zabývat.

Kvalifikovaný odhad dat za celou ORP Šumperk	
Celkový počet obyvatel	230 - 235
Z toho Romů	193
Kolik z nich je Olašských	0
Jaké skupiny Romů na území ORP žijí	Rumunguři – jen malá část 3 – 4 rodiny.
Počet osob podle pohlaví - muži	113 - 115
Počet osob podle pohlaví - ženy	117 - 120

Počet osob podle věku: 0-14	90
Počet osob podle věku: 15-65 (produktivní)	135 - 140
Počet osob podle věku: 65 + (poproduktivní)	5
Rodinný stav obyvatel: svobodní (bez druh/družka)	46 -50
Rodinný stav obyvatel: svobodní – druh/družka	54
Rodinný stav obyvatel domu: ženatí/ vdané	28 - 30
Rodinný stav obyvatel domu: rozvedení	1
Rodinný stav obyvatel domu: ovdovělí	3
Počet neúplných rodin	4
V kolika případech je partnerem Roma ne-Rom	3
Počet rodin bydlících v domě	49 -56 celkem - průměrně v domě 6 rodin. Někde nejsou přihlášení a bojí se řící, kolik jich zde opravdu je.
Kolik je v rodinách závislých dětí (dítě bez příjmu do 26 let)	118 - 120
Počet žen na mateřské dovolené	21 - 22

Zaměstnanost a nezaměstnanost	
Dlouhodobá nezaměstnanost: celkem muži	54
Dlouhodobá nezaměstnanost celkem ženy	45 - 46
Kde pracují obyvatelé - muži	Sezonní práce, přivýdělky na černo, veřejná služba, veřejně prospěšné práce, sběr kovů. Práce v lese na černo.
Kde pracují obyvatelé - ženy	Veřejně prospěšná služba, veřejná služba.

Bydlení	
Počet obývaných bytů v domě	58 - 60
Počet osob bydlících v jednom bytě (nejčastěji)	4 - 5
Typ domu	Rodiný 2, garáž 1, ubytovna 2, bytový dům 6
Průměrná výše nájmu	V ubytovnách 2 800 Kč – 3 400 Kč dospělý, dítě 1 400 Kč – 1 700 Kč na osobu. V podnájmech obvykle rodiny platí 3 - 8 tisíc. Vyšší nájem jsou v Hanušovicích a v Šumperku.
Počet rodin bez nájemní smlouvy	6
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam jinam v rámci ČR	40

Kam	Šumperk, Staré Město, Hanušovice, Nový Malín, Uničov, Jesenicko.
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam do zahraničí	16
Z toho se vrátilo	
Kam se odstěhovali	Do Anglie.
Kolik osob se v posledních dvou letech přistěhovalo	33 - 43
Odkud přišli	Chrastice, Staré Město, Malé Vrbno
Kolik osob se zde narodilo a stále zde bydlí	42 - 47
V jakých bytech lidé bydlí	Vlastní byt 8 rodin, nájemní byt 33 rodin.
Jaká je velikost bytů podle počtu pokojů	Jednopokojový 7x, Dvoupokojový 27x, Třípokojový 7x, Čtyřpokojový 3x
Hodnocení stavu domu tazatelem (rozmezí 1 - 5)	Nejčastěji 3 – 4.
Vybavenost bytů (elektřina, voda, plyn, kanalizační přípojka, žumpa, vlastní splachovací záchod, vlastní koupelna/sprch. kout, ústřední vytápění; druh vytápění-uhlí, dřevo, elektřina, plyn, podlahy, okna, střecha,	Velmi různorodé.

prostor pro děti)	
Obvyklá vybavenost domácností (TV, auto, telefon pevná, telefon mobil, PC, lednička, pračka)	Mobilní telefon, pračka, lednička, atd.

Vzdělání	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání bez vzdělání	2
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání neukončené ZŠ	39
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání ukončené ZŠ	108 - 111
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání vyučen	4
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání SŠ	0
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání VOŠ, nástavbové	0
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání VŠ	0

Kolik dětí navštěvuje ZŠ	40 - 41
Kolik dětí navštěvuje MŠ	4

Verbalizované problémy

Jaké jsou největší problémy	Chybí peníze. Není možnost sehnat vlastní bydlení nebo podnájem. Útoky extrémistů (skinů). Nedostatečné vyžití pro děti. Rasismus.
-----------------------------	--

Sociálně patologické jevy

sociálně-patologické jevy (kriminalita, drogy, prostituce, hráčství, násilí apod.)	Konzumace alkoholu - opíjení na veřejnostil, léky, drogy- hlavně mariuhana, gamblérství. Pravděpodobně i lichva. Mládež se často dopouští drobných krádeží.
--	---

29

Zadluženost

Počet zadlužených domácností	Minimálně 27 (zjištěno), pravděpodobněji až 40.
Průměrná výše zadlužení	10 – 50 tisíc. Nejčastěji kolem 30 000 Kč.

Zdraví

Kolik z obyvatel má vážné zdravotní potíže či handicap	10
A jaké?	Problémy s dechem, omezení po operaci střeva (rakovina). Mentální retardace - agresivita, problémy se srdcem, žloutenka typu B. Amputované prsty na ruce, vozíčkář. Někteří se o lékařské prohlídky vůbec nezajímají.

5. Obce s výskytem romské populace

Bludov

Romové zde ve dvou domech žijí na okraji vesnice. Obyvatelstvo domů není pouze romské. Žádné problémy v obci neregistrují.

Bratrušov - Osikov

Osikov je místní část obce Bratrušov. Lokalita je umístěna kilometr od hlavní silnice do Šumperku.

Dříve zde žila početná romská rodina. Informace od starosty Bratrušova a obyvatel okolních obcí tomu také nasvědčovaly. Starší z původních obyvatel již zemřeli a několik obyvatel domu z mladší generace se zabilo při autonehodách. Nyní zde však přebývá pouze jeden obyvatel, který je zaměstnán v Šumperku u stavební firmy. V Osikově pouze příležitostně přespává. Místní ani zástupci obce Bratrušov neregistrují jakékoliv problémy. V poslední době se ale situace mění a do místa se stěhují někteří obyvatelé (informace NNO). Bude zapotřebí situaci nadále sledovat, údajně se jedná o vymístěné osoby z jiného místa ORP.

Dolní Studénka

V obci, dva kilometry jižně od Šumperka, žije jedna romská rodina, která sem přišla před dvěma lety. Koupili zde naprosto zchátralý rodinný dům, který si přestavují. Je zde vedena kanalizace voda, plyn i elektrické vedení. Žijí zde manželé se čtyřmi dětmi, z nich má jedno ukončenou základní školu a jedno ji navštěvuje. Romové i ostatní obyvatelé obce vidí soužití jako bezproblémové. Údajně přišli z Přerovska. Dluhy ani sociálně patologické jevy je prý netrápí.

Hrabišín

Žijí zde dva Romové. Mají v obci chatu. Jsou integrovaní.

Nový Malín

V obci žije pět romských rodin, početně se jedná o 40 – 50 osob. Podle zástupců obce je zde problémem práce („pracovní morálka“). Dvě rodiny žijí na východním konci obce směrem na Dolní Studénku a obývají dobře udržované a vybavené domy. Nejbližší sousedé se k otázce ohledné problémů v soužití odmítli vyjadřovat. Udajně zde „obchoduje s nábytkem.“

Další tři rodiny bydlí na východním konci obce. Dvě jsou podle všeho zcela integrované. Se třetí se podle informací místních občas problémy vyskytnou a to především s mládeží, které je někdy hlučná či zapletená do rvaček.

Oskava

Trvale zde žijí Romové. Tři jsou přihlášení. Představitelé obce žádné problémy neregistrují. NNO zde nepůsobí.

Písařov

Sice zde žijí dvě romské rodiny, jedná se však o integrované maďarské Romy, které zde jsou už několik desítek let. Místní je berou jako bezproblémové (původem) cizince, nezmiňují se o nich jako o Romech, ale Maďarech. Tím odpadáva jejich stigmatizace. Také zástupci obce soužití hodnot jako bezproblémové. NNO zde nepůsobí.

Rejchartice

Čtrnáct let zde žije jedna romská rodina na okraji obce. Ve dvojdomku žijí společně s rodinou z majoritní společnosti. Jsou integrovaní. V obci neregistrují žádné problémy. Ty jsou spíše s jinými obyvateli.

Rapotín

Dle našeho zjištění žije v Rapotíně 5 Romů. Jsou integrovaní. NNO nepůsobí a není to ani potřeba. Jde o dospělý pár, kdy žena je doma s dětmi na mateřské a manžel pracuje.

Sobotín

Žije zde jedna integrovaná romská rodina.

6. Lokalita Hanušovice

Město Hanušovice leží patnáct kilometrů od severně od Šumperka a deset kilometrů od polských hranic. Žije zde kolem 3 500 obyvatel. Město má infrastrukturu běžného města této velikosti. Je napojeno na železniční síť. Nově je zde supermarket. Působí zde tři obvodní lékaři. Z občanské vybavenosti je zde rovněž policejní stanice a poštovní úřad. Místní obyvatelé mohou využívat plynofikaci, kanalizaci i veřejný vodovod. Jsou zde k dispozici sportoviště i městská knihovna.

Odhadovaný počet Romů sociálním odborem v Hanušovicích je 250 – 300. Do tohoto odhadu je započítáno i Staré Město, Kopřivná a Jindřichov, které patří také pod správu odboru. Z toho počtu je kolem jedné třetiny vnímáno jako „problémoví“. Veřejnou službu zde vykonává 60 lidí, z nichž jsou téměř všichni z romského etnika.

Jindřichov

Obec spadá pod pověřenou obec Hanušovice, od které je vzdálena necelých pět kilometrů. V obci je přihlášeno 1 360 obyvatel a je patrný pomalý úbytek populace. V obci je základní škola, zdravotnické zařízení, pošta, je zde zaveden plyn a vodovod. Kanalizační síť není zavedena a chybí i policejní služebna. Obec je dostupná vlakem i autobusem.

Staré Město

Staré město mělo k 31. 12. 2010 1 853 obyvatel. V obci je zavedena kanalizace, plyn, vodovod, kanalizace. Je zde pošta, policejní služebna, základní škola, zdravotnické zařízení. Město je dostupné autobusem i vlakem a těží z turistického ruchu, zejména v zimě, protože s ním sousedí síť sjezdovek.

Největším problémem lokality Hanušovice jsou podnikatelé, kteří skupují objekty často ve špatném stavu a následně je projímají nebo prodávají Romům a rodinám ve špatné ekonomické situaci. Spolu s dalším výhodným byznysem, kdy majitelé ubytoven začali nabízet k pronájmu ubytovny trvalý pobyt. Majitelé ubytoven pak dostávají doplatek na trvalé bydlení sociálně slabých. Je to situace výhodná pro obě strany neboť obyvatelé lokalit mohou vzhledem k trvalému pobytu žádat o příspěvek ve hmotné nouzi. Majitelé ubytoven mají navíc zajištěné placení nájmu, které inkasují pbezhotovostně přímo ze sociálních dávek. Takto se do města sestěhovávají různě problémoví občané a také Romové. Počet Romů se podle odhadů pracovníků sociálního odboru v posledních 3 – 5 letech zdvojnásobil.

Podle zástupců města tu existuje lichva, samozřejmě chybí přímé důkazy. Ve velké míře se tu vyskytuje užívání drog a to jak lehkých tak i tvrdých a to především u mládeže. Tuto informaci nakonec potvrdili i obyvatelé lokalit a naše pozorování.

Nejen, ale především romská mládež je v místě vnímána jako problémová. Schází se ve větších skupinkách, kdy konzumuje alkohol, projevuje se na veřejnosti vulgárně a agerisvně. Místní jim říkají „kapučáři.“ Jak označení napovídá, často jsou nerozpoznatelní, neboť se schovávají pod kapucí a anonymizují se. Často pak vulgárně pokřikují na obyvatele majority, nebo se nevyhýbají při chůzi na chodníku a vyhledávají konflikty. Místními obyvateli je situace vnímána emotivně. Vyšší (záměrná) koncentrace osob v riziku sociálního vyloučení, nedostatečné služby, početná mladá populace, střídání obyvatel, drobné incidenty na veřejnosti, to vše přispívá k nedobré

místní atmosféře. **U této lokality zvedáme varovný prst – situace by se měla řešit urgentně a mnohem systematictěji než „pouhým“ vstupem terénních sociálních služeb. A to ještě dříve, než zde dojde k vážnějším konfliktům a definitivnímu narušení soudržnosti a smíru v obci.**

6.1. Sekundární analýza dat

Pražská 89

Podle dostupných informací měli Romové obývat ubytovnu na Pražské 89. V srpnu se však jedna romská rodina odstěhovala do podnájmu v Hanušovicích. Momentálně ubytovnu obývá pouze šest lidí z majoritní společnosti. Stávající obyvatelé i rodina, která se odstěhovala, jsou integrovaní a bezproblémoví.

Lokality na pomezí

Hanušovice - Údolní

Téměř na konci ulice Údolní ve směru na Habartovice a v bezprostřední blízkosti kostela je objekt Údolní 189. Bytový dům je v soukromém vlastnictví obyvatel a obývají ji pouze Romové. Je ve velice špatném stavu. Má stará okna, přesluhující střechu a opadané omítky. Především pak společné vnitřní prostory jsou značně zanedbané.

Při rozhovoru byli obyvatelé značně odtažití a evidentně nedůvěřiví. Podle jejich informace tu žije pět rodin ve třech bytech, celkem 24 lidí z nich je jedenáct mužů a třináct žen. Deset osob je v produktivním věku, dětí do patnácti let je tu třináct, z nichž tři navštěvují mateřskou školu. Další šest dětí chodí do základní školy. Celkový počet závislých dětí bez příjmu je šestnáct.

Bez vzdělání jsou zde tři osoby, šest má neukončenou základní školu a jedna základní školu dokončila. Rozvětvená rodina zde žije přes dvacet let a z celkového počtu se zde narodilo a stále zde žije dvaadvacet lidí. Jedna žena je na mateřské dovolené.

Nikdo zde prý nemá vážné zdravotní potíže, dluhy ani žádné jiné potíže je v místě bydliště netrápí. Do objektu ani odsud se prý v posledních dvou letech nepřistěhoval.

Nejvíce si stěžují na nedostatek bytů v Hanušovicích: „*Kdyby se chtěli mladí někam odstěhovat, tak nemají kam.*“

Lokalita je téměř na konci obce, je zde ale i další zastávka. Zastávka autobusu je dostupná do pěti minut. Služby v centru města jsou dostupné do 20 – 30 minut chůze. Malé prostorové vyloučení tu existuje. Vzhledem k faktu, že všechny osoby v produktivním věku jsou nezaměstnané, rodiny žijí pouze ze sociálních dávek a je tu viditelně nízká životní úroveň, můžeme lokalitu posoudit jako silně ekonomicky vyloučenou. Symbolické vyloučení je zde malé, okolní obyvatelé o lokalitě mluví jako o místu, kde žijí Romové, žádné problémy s nimi však nemají. Známky sociálního vyloučení tu tedy jsou, nicméně rodina se neuzavírá pouze do sebe, děti chodí do školky a do základní školy,

podle jejich slov se snaží se všemi vycházet. Jedná se tedy o lokalitu na pomezí, nicméně s velkým potenciálem stát se lokalitou sociálně vyloučenou a to především v důsledku dalšího rozrůstání rodiny.

Obrázek 2: Hanušovice - Údolní

6.2. Deskripce fyzického a sociálního prostoru lokalit

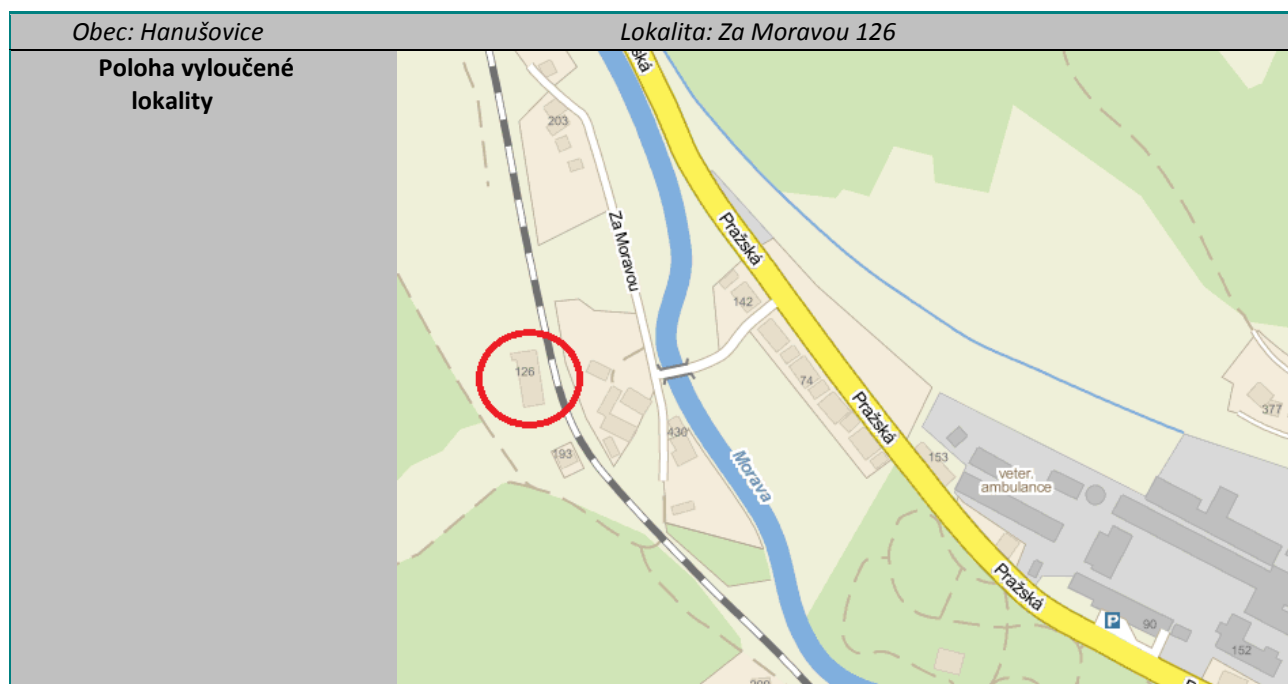
Vznik lokality, její utváření	Podle zástupců sociálního odboru začaly vyloučené lokality v ubytovnách vznikat před 3 - 5lety v důsledku toho, že majitelé ubytoven začali nabízet k pronájmu ubytovny trvalý pobyt. Majitelé ubytoven pak dostávají doplatek na trvalé bydlení sociálně slabých. Je to situace výhodná pro obě strany, neboť obyvatelé lokalit mohou vzhledem k trvalému pobytu žádat o příspěvek ve hmotné nouzi. Majitelkou ubytovny je Kršková Hana.
Míra prostorového vyloučení	Lokalita prostorově je vyloučená minimálně. Centrum města a služby, které nabízí, jsou dostupné do 10 minut. Dá se hovořit o částečném prostorovém vyloučení vzhledem k okolní průmyslové zástavbě. Dnes je však nevyužívána.
Míra sociálního vyloučení	Sociální vyloučení je zde značné, neboť se zde ve vysoké míře protínají všechny typy vyloučení.
Popis fyzického prostoru: vnější i vnitřní, okolí, hranice, nemovitost, vybavenost prostoru, infrastruktura v okolí, doprava	Jedná se o podlouhlý dvoupatrový dům umístění u silnice. Pozemek je oplocený. Budova je udržovaná. Vstupní dveře jsou opatřeny bezpečnostní koulí jak z venku, tak zevnitř. I vnitřní prostory budovy (společné) jsou udržované. Na patře je společná kuchyňka s obvyklým vybavením. Záchody i koupalena jsou také společné. Bydlí se zde na jednotlivých pokojích i v místnostech dříve užívaných jako společenské, nebo televizní místnosti.
Míra symbolického vyloučení	Existuje zde vysoká míra symbolického vyloučení. Obyvatele města mluví o lokalitě se zřejmým odporem. Často zmiňují, že mají strach sem chodit a to hlavně v noci.
Popis symbolického prostoru: image lokality očima obyvatel a okolí	Na ubytovnách podle místních bydlí n"epřízřusobiví, problémoví a hlavně Cikáni."
Míra ekonomického vyloučení	Vysoká - ekonomické vyloučení je zde zcela evidentní. Po odečtení nákladů na bydlení mají rodiny často kolem jednoho až dvou tisíc korun na měsíc. Převážná většina je nezaměstnaná.
Popis sociálního prostoru: kdo lokalitu obývá, kvalita života, lidé, rodinné vazby, vnitřní diverzita - skupiny	V lokalitě je smíšené osazenstvo. Vedle Romů tu žijí i obyvatelé z majoritní společnosti. Vzhledem k vysoké fluktuaci lidí je zde vnitřní diverzita velká. Lidé se zde často neznají. Někteří zde žijí dlouhodobě, pro jiné je ubytovna přestupní stanicí v době, kdy nemají kam jít. Podle informací místních zde často přebývají lidé skrývající se před policií, nebo lidé, co po opuštění vězení nemají kam jít.
Vztahy s okolím	Místní vztahy s okolím téměř nenavazují. Nejbližší sousedé si ale na soužití příliš nestěžují.
Viditelné působení nějakých organizací, vstupy zvenčí	NNO Jekethane do lokality dojíždí. Místní jsou s její prací spokojeni. Pomohli prý jedné rodině obstarat lepší bydlení v pronájmu.

Další postřehy

Lokalitu obývají dlouhodobí nájemníci, ale často se tu střídají i problémoví nájemníci, kteří nezaplatí nájem a domluví si odložení platby. Před termínem splacení si půjčují peníze a pak zmizí.

Obrázek 3: Hanušovice - Pražská 153

Vznik lokality, její utváření	Podle zástupců sociálního odboru začaly vyloučené lokality v ubytovnách vznikat před 3 – 5lety v důsledku toho, že majitelé ubytoven začali nabízet k pronájmu ubytovny trvalý pobyt. Majitelem ubytovny je Partisch David.
Míra prostorového vyloučení	Prostorové vyloučení je velké. Lokalita je „schovaná“ před zraky ostatních obyvatel, umístěna na samém okraji města. Nevede sem již ani klasická silnice - pouze betonové panely. Pěšky do centra to však není daleko. Dostupnost služeb je do 15 – 25 minut.
Míra sociálního vyloučení	Sociální vyloučení je zde značné. Obyvatelé navazují kontakty pouze zde mezi sebou. Situace je zde ale lepší než na Pražské, neboť je zde stálé obyvatelstvo.
Popis fyzického prostoru: vnější i vnitřní, okolí, hranice, nemovitost, vybavenost prostoru, infrastruktura v okolí, doprava	Ubytovna stojí na neohrazeném pozemku u lesa. Je schovaná na kraji vesnice za poslední zástavbou, takže je téměř „neviditelná.“ Kolem domu je mírný nepořádek. Dům je oprýskaný, ale funkční. Je sem vedena cesta pokrytá betonovými panely. Vybavenost prostoru je nízká, kolem domu jsou pouze šňůry na prádlo a pár židlí před domem.
Míra symbolického vyloučení	Symbolické vyloučení je obdobné jako u ubytovny na Pražské. Majoritní obyvatelstvo města řadí obyvatele ubytoven do jedné skupiny a posuzuje je jako jednu skupinu, což tak ve skutečnosti není.
Popis symbolického prostoru: image lokality očima obyvatel a okolí	Lokalita je brána jako místo pro „nepřizpůsobivé a Romy“, kam nikdo z ostatního obyvatelstva města nechodí, pokud nemusí.
Míra ekonomického vyloučení	Ekonomická situace rodin z lokality je na nízké úrovni. Naprostá většina obyvatel žije poze ze sociálních dávek.
Popis sociálního prostoru: kdo lokalitu obývá, kvalita života, lidé, rodinné vazby, vnitřní diverzita - skupiny	Obyvatelstvo v ubytovně je homogennější než na Pražské. Je zde sice taktéž smíšené osazení, nicméně se zde osazenstvo nemění tak často. Lidé se zde znají, navazují vztahy a je zde patrná určitá hierarchie. Není zde rozdělení na Romy a ostatní, ale na obyvatele obyvatele lokality a ty ostatní.
Vztahy s okolím	Vztahy s okolím nejsou nijak výrazně narušeny. V celém městě však panuje špatné povědomí o obyvatelstvu ubytoven. Obyvatelé lokality vztahy s ostatním obyvatelstvem města nenavazují.
Viditelné působení nějakých organizací, vstupy zvenčí	Obyvatelé lokality hovoří o terénních pracovnících z Jekhetane velice kladně. Prý jim se jim snaží pomoci. Jedné rodině již prý pomohli najít lepší ubytování.
Další postřehy	

Obrázek 4: Hanušovice - Za Moravou 126

6.3. Vnější vlivy a místní integrační politiky

Město nemá prostředky a to jak hmotné, tak i nehmotné k tomu, aby se zasadilo o větší integraci. Situaci tu zhorší především místní ubytovny, díky kterým je zde vysoká migrace osob. Pracovníci sociálního odboru poukazují na to, že pak jsou veškeré integrační snahy marané a úloha města se omezuje na zabezpečení bezpečnosti.

Je patrné, že je zapotřebí větší angažovanosti města, je zapotřebí se této problematice začít vážněji věnovat, přinejmenším by stačilo přenést dobré praxe z jiných míst. Situaci považujeme za alarmující a vážnou.

Poslední půlrok ve městě působí NNO Jekehane sídlící v Šumperku. Podle informací sociálního odboru nebyla zpočátku spolupráce nikterak koordinovaná. Organizace se o její navázání ani nepokusila. Nepřizpůsobiví občané v lokalitách byli skrze organizaci poučováni poze o svých právech, což prý městu situaci neulehčilo. Po jednání, které proběhlo v červenci 2011, a na kterém se rozdělily a ujasnily kompetence, se očekává zlepšení spolupráce. Totéž zaznívá i ze strany neziskové organizace. **Celkově ale v této chvíli hodnotíme to, že působení terénní sociální práce je zde na začátku a pokud nebude zaštitěno mnohem systematictějším působením, tak bude terénní práce pouze hasit důsledky vyloučení, nikoliv jejich příčiny. Na místě je mnohem větší zaangažování obce, posílení místních kapacit a zavádění inkluzivních opatření. Problematickou je skupina dospívajících osob, k níž nemíří žádné intervence. Toto by se mohlo městu do budoucna vymstít. Doporučujeme zdejší situaci dále monitorovat.**

6.4. Obyvatelé lokality

Lokalita: Pražská 153	
Celkový počet obyvatel domu	20
Z toho Romů	12
Kolik z nich je Olašských	0
Jaké skupiny Romů dům obývají	

Počet osob podle pohlaví – muži	10
Počet osob podle pohlaví – ženy	10
Počet osob podle věku: 0-14	11
Počet osob podle věku: 15-65 (produktivní)	8
Počet osob podle věku: 65 + (poproduktivní)	1
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní (bez druh/družka)	2
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní – druh/družka	4
Rodinný stav obyvatel domu: ženatý/vdaná	
Rodinný stav obyvatel domu: rozvedení	1
Rodinný stav obyvatel domu: ovdovělí	1
Počet neúplných rodin	1

V kolika případech je partnerem Roma ne-Rom	1
Počet rodin bydlících v domě	4
Kolik je v rodinách závislých dětí (dítě bez příjmu do 26 let)	10
Počet žen na mateřské dovolené	2

Lokalita: Za Moravou 126	
Celkový počet obyvatel domu	24
Z toho Romů	18
Kolik z nich je Olašských	0
Jaké skupiny Romů dům obývají	žádné
Počet osob podle pohlaví – muži	13
Počet osob podle pohlaví – ženy	11
Počet osob podle věku: 0-14	4

Počet osob podle věku: 15-65 (produktivní)	20
Počet osob podle věku: 65 + (poproduktivní)	0
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní (bez druh/družka)	8
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní – druh/družka	6
Rodinný stav obyvatel domu: ženatý /vdaná	6
Rodinný stav obyvatel domu: rozvedení	
Rodinný stav obyvatel domu: ovdovělí	
Počet neúplných rodin	0
V kolika případech je partnerem Roma ne-Rom	1
Počet rodin bydlících v domě	3
Kolik je v rodinách závislých dětí (dítě bez příjmu do 26 let)	10
Počet žen na mateřské dovolené	4

Lokalita: Staré město, Sídliště Budovatelů	
Celkový počet obyvatel domu	31 (přihlášených, možná až 20 nepřihlášených)
Z toho Romů	26
Kolik z nich je Olašských	0
Jaké skupiny Romů dům obývají	-
Počet osob podle pohlaví - muži	6-8
Počet osob podle pohlaví - ženy	10
Počet osob podle věku: 0-14	15
Počet osob podle věku: 15-65 (produktivní)	16- 18
Počet osob podle věku: 65 + (poproduktivní)	0
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní (bez druh/družka)	2

Rodinný stav obyvatel domu: svobodní – druh/družka	4
Rodinný stav obyvatel domu: ženatý/vdaná	2
Rodinný stav obyvatel domu: rozvedení	0
Rodinný stav obyvatel domu: ovdovělí	0
Počet neúplných rodin	2
V kolika případech je partnerem Roma ne-Rom	0
Počet rodin bydlících v domě	6
Kolik je v rodinách závislých dětí (dítě bez příjmu do 26 let)	18
Počet žen na mateřské dovolené	2

Lokalita: Jindřichov	
Celkový počet obyvatel domu	20- 25
Z toho Romů	20
Kolik z nich je Olašských	0
Jaké skupiny Romů dům obývají	-

Počet osob podle pohlaví - muži	6
Počet osob podle pohlaví - ženy	3-4
Počet osob podle věku: 0-14	15
Počet osob podle věku: 15-65 (produktivní)	8
Počet osob podle věku: 65 + (poproduktivní)	2
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní (bez druh/družka)	0- 4
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní – druh/družka	4
Rodinný stav obyvatel domu: ženatý/vdaná	2- 4
Rodinný stav obyvatel domu: rozvedení	0
Rodinný stav obyvatel domu: ovdovělí	0
Počet neúplných rodin	1

V kolika případech je partnerem Roma ne-Rom	0
Počet rodin bydlících v domě	1 (údajně až 8 nukleárních, což hrubě odporuje ostatním uvedeným počtům!)
Kolik je v rodinách závislých dětí (dítě bez příjmu do 26 let)	15- 17
Počet žen na mateřské dovolené	0- 1

6.5. Bydlení

6.5.1. Základní informace

Lokalita: Pražská 153	
Počet obývaných bytů v domě	7
Počet osob bydlících v jednom bytě (nejčastěji)	3
Typ domu	Ubytovna.
Průměrná výše nájmu	3 400 Kč dospělí, 1 700 Kč dítě
Počet rodin bez nájemní smlouvy	0
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam jinam v rámci ČR	Je zde vysoká migrace – nikdo neví přesné počty.

Kam	
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam do zahraničí	
Z toho se vrátilo	
Kam se odstěhovali	
Kolik osob se v posledních dvou letech přistěhovalo	Je zde vysoká migrace – nikdo neví přesné počty.
Odkud přišli	Z výkonu trestu, ze Šumperka
Kolik osob se zde narodilo a stále zde bydlí	2
V jakých bytech lidé bydlí	Nájemní byty – 4 rodiny
Jaká je velikost bytů podle počtu pokojů	Většina rodin obývá 1 - 2 pokoje v ubytovně.
Hodnocení stavu domu tazatelem (rozmezí 1 - 5)	2
Vybavenost bytů (elektřina, voda, plyn, kanalizační přípojka, žumpa, vlastní splachovací záchod, vlastní koupelna/sprch. kout, ústřední vytápění; druh vytápění-uhlí, dřevo, elektřina, plyn, podlahy, okna, střecha, prostor pro děti)	Z uvedených je zde veškeré vybavení. Sociální zařízení a kuchyňka jsou společné na chodbě. Dům je zcela funkční.

Obvyklá vybavenost domácností (TV, auto, telefon pevná, telefon mobil, PC, lednička, pračka)	Při nastěhování do ubytovny je součástí pokojů skříň, poličky a někdy postel. Další záleží na ekonomické situaci rodiny. Většinou má každý vlastní televizi a mobilní telefon, často i ledničku.
--	--

Lokalita: Za moravou 126	
Počet obývaných bytů v domě	12
Počet osob bydlících v jednom bytě (nejčastěji)	2
Typ domu	Ubytovna.
Průměrná výše nájmu	3 100 Kč dospělí, 1 400 Kč děti.
Počet rodin bez nájemní smlouvy	0
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam jinam v rámci ČR	0
Kam	0
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam do zahraničí	0

Z toho se vrátilo	0
Kam se odstěhovali	0
Kolik osob se v posledních dvou letech přistěhovalo	0
Odkud přišli	
Kolik osob se zde narodilo a stále zde bydlí	5
V jakých bytech lidé bydlí	
Jaká je velikost bytů podle počtu pokojů	12 dvoupokojových
Hodnocení stavu domu tazatelem (rozmezí 1 - 5)	3 – 4
Vybavenost bytů (elektřina, voda, plyn, kanalizační přípojka, žumpa, vlastní splachovací záchod, vlastní koupelna/sprch. kout, ústřední vytápění; druh vytápění-uhlí, dřevo, elektřina, plyn, podlahy, okna, střecha, prostor pro děti)	Je zde veškeré klasické vybavení ubytovny – elektřina plyn, kanalizační přípojka, vodnovodní potrubí, plyn, ústřední vytápění. Záchody jsou splachovací, společné. Kuchyňka je také společná. Celá ubytovna se zdá být funkční (střecha, okna, apod.).
Obvyklá vybavenost domácností (TV, auto, telefon pevná, telefon mobil, PC, lednička, pračka)	Vybavenost domácností (pokojů) je při poskytnutí ubytování stejná ve všech bytotech. Jsou zde obvykle skříně, poličky a postel. Další vybavenost jako je televize, počítač, či pračka je závislá na ekonomické situaci rodiny.

Lokalita: Staré Město, Sídliště Budovatelů	
Počet obývaných bytů v domě	9
Počet osob bydlících v jednom bytě (nejčastěji)	5
Typ domu	Bytový dům
Průměrná výše nájmu	3 000 Kč včetně energií
Počet rodin bez nájemní smlouvy	0
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam jinam v rámci ČR	2 rodiny
Kam	1 rodina Uničov, jedna Jesenicko
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam do zahraničí	0
Z toho se vrátilo	-
Kam se odstěhovali	-

Kolik osob se v posledních dvou letech přistěhovalo	13 včetně dětí
Odkud přišli	Chrastice, Staré Město, Malé Vrbno
Kolik osob se zde narodilo a stále zde bydlí	0
V jakých bytech lidé bydlí	Nájemní byty
Jaká je velikost bytů podle počtu pokojů	2x 1 pokoj, 2x 2 pokoje, 4x 3 pokoje, 1x 4 pokoje
Hodnocení stavu domu tazatelem (rozmezí 1 - 5)	4 -
Vybavenost bytů (elektřina, voda, plyn, kanalizační přípojka, žumpa, vlastní splachovací záchod, vlastní koupelna/sprch. kout, ústřední vytápění; druh vytápění-uhlí, dřevo, elektřina, plyn, podlahy, okna, střecha, prostor pro děti)	Veškeré uvedené vybavení. Kanalizační přípojka, vytápění dřevem v kamnech. Prostor pro děti je malý, hrají si venku a na chodbách.
Obvyklá vybavenost domácností (TV, auto, telefon pevná, telefon mobil, PC, lednička, pračka)	TV, mobilní telefon, lednička, pračka

Zástupci Městského Úřadu Staré Město zaznamenali v posledních letech poměrně silnou migrační vlnu směřující na Jesenicko. Údajně mířila nejen na Jesenicko, i když převážně, až třetina místních Romů přišla během posledních několika let.

Lokalita: Jindřichov	
Počet obývaných bytů v domě	4-6
Počet osob bydlících v jednom bytě (nejčastěji)	Nepodařilo se zjistit

Typ domu	Bytový dům
Průměrná výše nájmu	Dům je v osobním vlastnictví.
Počet rodin bez nájemní smlouvy	0
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam jinam v rámci ČR	0
Kam	
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam do zahraničí	0
Z toho se vrátilo	
Kam se odstěhovali	
Kolik osob se v posledních dvou letech přistěhovalo	0
Odkud přišli	
Kolik osob se zde narodilo a stále zde bydlí	Nepodařilo se zjistit

V jakých bytech lidé bydlí	Ve vlastním domě
Jaká je velikost bytů podle počtu pokojů	Nepodařilo se zjistit
Hodnocení stavu domu tazatelem (rozmezí 1 - 5)	3
Vybavenost bytů (elektřina, voda, plyn, kanalizační přípojka, žumpa, vlastní splachovací záchod, vlastní koupelna/sprch. kout, ústřední vytápění; druh vytápění-uhlí, dřevo, elektřina, plyn, podlahy, okna, střecha, prostor pro děti)	Veškeré uvedené vybavení. Topí se dřevem a uhlím, plyn zde zaveden není. Dům je napojen na kanalizaci. Střecha je v poměrně dobrém stavu. Prostor pro děti je velký uvnitř i venku.
Obvyklá vybavenost domácností (TV, auto, telefon pevná, telefon mobil, PC, lednička, pračka)	TV, mobil, lednička, pračka.

6.5.2. Téma v perspektivě obyvatel

Podle zástupců sociálního odboru začali vyloučené lokality v ubytovnách vznikat před 3 – 5lety v důsledku toho, že majitelé ubytoven začali nabízet k pronájmu ubytovny trvalý pobyt. Majitelé ubytoven pak dostávají doplatek na trvalé bydlení sociálně slabých. Je to situace výhodná pro obě strany neboť obyvatelé lokalit mohou vzhledem k trvalému pobytu žádat o příspěvek ve hmotné nouzi. Analýza v tomto bodě vyžaduje mnohem delší práci výzkumníků. Je obtížné rychle porozumět zdejším vztahům a situacím.

6.5.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Hlavními problémy jsou podle obyvatel lokality nedostatek adekvátních bytů a nemožnost odejít z ubytovny, neboť by nesehnali podnájem a to ze dvou důvodů. Je zde málo volných domů k pronajmutí a často by jim nikdo dům nepronajal, neboť jsou Romové.

6.6. Zaměstnanost

6.6.1. Základní informace

Lokalita: Pražská 156	
Nezaměstnanost: celkem muži	4
Nezaměstnanost celkem ženy	2
Kde pracují obyvatelé – muži	Pouze přivýdělky na černo, VPP.
Kde pracují obyvatelé – ženy	VPP

Lokalita: Za moravou 126	
Nezaměstnanost: celkem muži	5
Nezaměstnanost celkem ženy	3
Kde pracují obyvatelé – muži	Veřejná služba
Kde pracují obyvatelé – ženy	Veřejná služba

Lokalita: Staré město, Sídliště Budovatelů	
Nezaměstnanost: celkem muži	6
Nezaměstnanost celkem ženy	7
Kde pracují obyvatelé - muži	VPP, muži na černo lesní práce.
Kde pracují obyvatelé - ženy	VPP

Lokalita: Jindřichov	
Nezaměstnanost: celkem muži	6
Nezaměstnanost celkem ženy	3- 4
Kde pracují obyvatelé - muži	Příležitostně práce v lese na černo.
Kde pracují obyvatelé - ženy	

6.6.2. Téma v perspektivě obyvatel

V oblasti zaměstnávání je ve městě katastrofická situace. Jsou zde dva významní zaměstnavatelé, Holba a Zetor. Přesto je zde značně vysoká nezaměstnanost. Holba si udržuje stálé zaměstnance, ale Zetor na určité zakázky nabere zaměstnance a po splnění zakázek a ještě před zkončením zkušební doby, je podle slov místních propustí. To má za následek, že se do Hanušovic stěhují lidé, co mají práci třeba jen dva měsíce v roce.

Dojíždění za prací do Šumperku, Zabřehu či do Olomouce se nevyplatí, neboť po odečtení nákladů na cestování by si příliš obyvatelé nepolepšili. Problémem je situace na místním trhu práce a také charakteristiky sledované populace – nízké vzdělání, malé pracovní zkušenosti apod.

6.6.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Opětovně konstatujeme, že problémem je nízká kvalifikace a vzdělání a také strukturální problémy – celková situace na pracovním trhu.

6.7. Vzdělávání

Lokalita: Pražská 156	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - bez vzdělání	0
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - neukončené ZŠ	8
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - ukončené ZŠ	10
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - vyučen	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - SŠ	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VOŠ, nástavbové	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VŠ	

Kolik dětí navštěvuje ZŠ	2
Jaké	
Kolik dětí navštěvuje MŠ	0
Jaké	

Lokalita: Za Moravou 126	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - bez vzdělání	1
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - neukončené ZŠ	10
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - ukončené ZŠ	6
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - vyučen	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - SŠ	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VOŠ, nástavbové	

Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VŠ	
Kolik dětí navštěvuje ZŠ	3
Jaké	
Kolik dětí navštěvuje MŠ	0
Jaké	

Lokalita: Staré město, Sídliště Budovatelů	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - bez vzdělání	0
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - neukončené ZŠ	0
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - ukončené ZŠ	12-15
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - vyučen	1
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - SŠ	0

Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VOŠ, nástavbové	0
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VŠ	0
Kolik dětí navštěvuje ZŠ	12- 13
Jaké	Praktická škola, ZŠ Staré Město
Kolik dětí navštěvuje MŠ	0
Jaké	

Lokalita: Jindřichov	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - bez vzdělání	0
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - neukončené ZŠ	0
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - ukončené ZŠ	8
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - vyučen	2

Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - SŠ	0
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VOŠ, nástavbové	0
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VŠ	0
Kolik dětí navštěvuje ZŠ	3
Jaké	ZŠ Jindřichov
Kolik dětí navštěvuje MŠ	0
Jaké	

6.7.1. Základní informace

Ve školkách nenalézáme žádné děti, což je velmi problematické. Mohou být na zvládnutí základní školy nepřipravené. Celkově absentuje viditelná podpora dětí a mládeže.

6.7.2. Téma v perspektivě obyvatel

V rozhovorech nalézáme komentáře o nevhodném chování dětí a mládeže na veřejnosti. Chybí zde jakákoliv alternativa kvalitně tráveného volného času. Vzdělávání není v rozhovorech tematizováno.

6.7.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Nejsou zde k dispozici volné školky, žádné zařízení na vzdělávání a zabavení mládeže. Chybí zájem o tuto skupinu mladých.

6.8. Bezpečí

6.8.1. Základní informace

Lokalita: Pražská 156	
Jaké jsou největší problémy v lokalitě a blízkém okolí	Obyvatelé lokality nevnímají žádné problémy s bezpečím.

Lokalita: Za Moravou 126	
Jaké jsou největší problémy v lokalitě a blízkém okolí	Nejsou zde.

Lokalita: Staré Město, Sídliště Buditelů	
Jaké jsou největší problémy v lokalitě a blízkém okolí	K několika incidentům došlo během poutě. Běžně ale nedochází k nebezpečným situacím.

Lokalita: Jindřichov	
Jaké jsou největší problémy v lokalitě a blízkém okolí	Problémy s Romy prakticky nejsou. Akorát jedna stížnost na štěkající psy. Romové si stěžují na rasistické postoje starosty. Problém je měkké sociální vyloučení Jindřichova.

6.8.2. Téma v perspektivě obyvatel

Lidé v lokalitách se necítí nějak ohroženi ostatními obyvateli. Je to spíše naopak. Napříč lokalitami je z hlediska kriminality největší problém s mládeží, která se seskupuje, konzumuje alkohol a páchá drobnou trestnou činnost.

6.8.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Patrné jsou problémy kolem mládeže. Obyvatelé majority vnímají situaci jinak, než obyvatelé vyloučených míst. To poukazuje na jiné vnímání norem a pravidel v oblasti soužití, což je problematické.

6.9. Sociálně-patologické jevy

6.9.1. Základní informace

Lokalita: Pražská 156	
Jaké sociálně-patologické jevy v místě nejvíce trápí (kriminalita, drogy, prostituce, hráčství, násilí apod.)	Drpgy, alkohol.

Lokalita: Za Moravou 126	
Jaké sociálně-patologické jevy v místě nejvíce trápí (kriminalita, drogy, prostituce, hráčství, násilí apod.)	Drogy, alkohol, gamblérství.

Lokalita: Staré Město, sídliště Buditelů	
Jaké sociálně-patologické jevy v místě nejvíce trápí (kriminalita, drogy, prostituce, hráčství, násilí apod.)	Drogy - hlavně marihuana a pervitin. Romové sami přiznávají, že děti a mladiství kradou. Podle tajemníka Městského Úřadu problém narůstá.

Lokalita: Jindřichov	
Jaké sociálně-patologické jevy v místě nejvíce trápí (kriminalita, drogy, prostituce, hráčství, násilí apod.)	Kouření marihuany, alkohol - jeden z obyvatel domu se v době návštěvy opíjel na veřejném prostranství.

6.9.2. Téma v perspektivě obyvatel

V Hanušovicích podle obyvatel vyloučených lokalit chybí nízkoprahové zařízení, či jeho obdoba. Děti a mládež svůj volný čas využívají především k užívání drog. „Nic se pro děcka neudělá a pak se

každej diví, že je to tu samej feťák!“ Shrnují problém. Drogy prý do města dodávají „bílí.“ Nemají k nim jak jinak přijít. „Kde by tu cigán vypěstoval trávu.“ Přitom ukazují na prostory ubytovny.

6.9.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Podle v šeho se zde vyskytuje i lichva. K její prokázání samozřejmě chybí důkazy, nicméně se o ní potichu mluví jak na městském úřadě, tak mezi obyvateli lokalit i mezi majoritou. Vyskytují se zde i krádeže páchané především mladými lidmi, která stojí i za občasnými verbálními útoky na majoritní obyvatele. Obyvatelé zdejších lokalit po výplatě sociálních dávek často plní místní herny.

6.10. Finanční strategie

6.10.1. Základní informace

Lokalita: Pražská 156	
Počet zadlužených domácností	4
Průměrná výše zadlužení	20 – 30 tisíc.

63

Lokalita: Za moravou 126	
Počet zadlužených domácností	0
Průměrná výše zadlužení	0

Lokalita: Staré Město, sídliště Buditelů	
Počet zadlužených domácností	4
Průměrná výše zadlužení	V řádu tisíců.

Lokalita: Jindřichov	
Počet zadlužených domácností	1
Průměrná výše zadlužení	Nepodařilo se zjistit, na majetek (nespecifikováno) je vysána exekuce.

6.10.2. Téma v perspektivě obyvatel

Na ubytovnách jsou nejčastější dva typy finančních strategií. První je uskromnění se a vyžití z peněz, které zbyly po zaplacení nájemného na ubytovně. Lidé, kteří volí tuto strategii, si často snaží přilepšit veřejně prospěšnými pracemi, prací na černo, či sběrem kovů. Lidé, kteří volí druhou strategii, si přivydělávat nechtějí. Půjčují si peníze a pak z ubytovny zmizí.

6.10.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Je zapotřebí nabízet protidluhové poradenství, zvyšovat finanční gramotnost obyvatel. Také řešit aktuální situace v rodinách, které zasahují také děti. Nicméně je velmi obtížné získat informace o skutečném stavu zadlužení.

6.11. Zdraví

6.11.1. Základní informace

Lokalita: Pražská 156	
Kolik z obyvatel domu má vážné zdravotní potíže či handicap	1
A jaké?	O zdravotní péči se obyvatelé nestarají.

Lokalita: Za Moravou 126	
Kolik z obyvatel domu má vážné zdravotní potíže či handicap	2
A jaké?	Mentální retardace, problémy se srdcem.

Lokalita: Staré Město, sídliště Buditelů	
Kolik z obyvatel domu má vážné zdravotní potíže či handicap	1
A jaké?	Aaputované prsty na ruce

Lokalita: Jindřichov	
Kolik z obyvatel domu má vážné zdravotní potíže či handicap	1

A jaké?	Vozíčkář
---------	----------

6.11.2. **Téma v perspektivě obyvatel**

Zdravotní péče se v lokalitách zanedbává. Obyvatelé často říkají, že nemají část jít na prohlídku, nebo peníze na dopravu a ostatní výdaje s tím spojené. V lokalitě Za Moravou je děvče s mentální retardací, které by podle jejího otce potřebovalo asistenta. Starší občané mívají zdravotní problémy spojené s věkem, které ale jak již bylo zmiňováno, příliš neřeší.

6.11.3. **Hlavní problémy a potřeby obyvatel**

Registrujeme, že zde chybí nabídka zdravotně-sociálních služeb. Tomuto tématu jnení věnována pozornost.

7. Lokalita Šumperk

V Bráně Jeseníku, jak je město Šumperk nazýváno žije 27 664 obyvatel. Šumperk je okresní město v Olomouckém kraji. Nachází se 46 kilometrů severozápadně právě od Hanácké metropole. Městem protéká řeka desná. Především díky Jeseníkům, je město i turistickou destinací.

Služby a občanská vybavenost je odpovídající okresnímu městu, tedy jsou zde dostupné prakticky všechny služby jako nemocnice, soud a další. Dostupnost služeb občanům v Šumperku ulehčuje městská hromadná doprava.

Z portálu infosumperk.cz se dočteme o vysokých možnostech sportovního vyžití, kterými jsou zejména krytý plavecký bazén a dvě venkovní koupaliště, zimní stadion, sportovní střelnice, minigolf, tenisový areál s krytou halou, Tyršův stadion s hřišti na fotbal a další míčové hry. V areálu stadionu je moderní běžecká dráha, sportovní hala, futsalové hřiště a kuželna.

Kulturní a společenské akce probíhají zejména v Domě kultury Šumperk, ve Vlastivědném muzeu v Šumperku, v Divadle Šumperk, Kině Oko a v Městské knihovně. Regionální i mezinárodní význam má Dům evropského setkávání, na jehož rekonstrukci se podílela i německá strana. O zájmy nejmladší generace pečuje Městský dům dětí a mládeže U radnice, Komunitní centrum rozvoje lidských zdrojů („Komín“) působící pod Městským domem dětí a mládeže zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Vila Doris Šumperk.

V listopadu 2006 bylo za podpory dotací ze státního rozpočtu a evropských strukturálních fondů otevřeno Komunitní centrum rozvoje lidských zdrojů, které slouží široké veřejnosti a nabízí jedinečnou příležitost strávit zde různými aktivitami volné chvíle.

7.1. Sekundární analýza dat

K 31. 12. 2007 ukončilo v Šumperku činnost o.s. Savore, které se dlouhodobě věnovalo volnočasovým aktivitám a doučování romských dětí. Hlavními důvody k ukončení činnosti je nedostatek financí a únava pracovníků. S nedostatkem financí se Savore potýkalo již několik posledních let. Na začátku každého nového roku nebylo jasné, zda finance pro své fungování sežene. O. s. Savore působilo jako jediné romské sdružení v Šumperku již od roku 1999, poskytující i poradenství, je členem Asociace občanských poraden.

Nyní v Šumperku působí ještě o.p.s. Pontis, který má registrovanu sociální službu nízkoprahové centrum pro děti a mládež Rachot (viz. Poskytovatelé sociálních služeb). Poskytuje následující služby:

- provoz a poskytování sociálních služeb
- sociální poradenství
- pečovatelská služba
- denní stacionář
- azylové domy
- kontaktní centra
- krizová pomoc
- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením
- provoz a poskytování dalších služeb
- půjčovna kompenzačních pomůcek
- kavárnička pro seniory
- klub důchodců
- sociální byty
- společenské středisko „Sever“

Pontis provozuje ubytovnu a mateřskou školku. S Romy spolupracuje, ale společnost není zaměřena přímo na osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách. Pontis podle všeho pracuje hlavně se seniory. Romové údajně využívají nejvíc služeb odborného sociálního poradenství.

Sociálně vyloučenými Romy se zabývá minimálně a spíš s nimi pracuje pokud mají atributy některých jejich cílových skupin, jako jsou senioři, zdravotně postižení nebo třeba děti navštěvující jejich nízkoprahové kluby.

Město nabízí možnost vykonávání veřejné služby. Momentálně ji vykonává kolem 130 osob, z nichž Romové tvoří asi 40%.

Město Šumperk má komunitní plánování sociálních služeb vypracováno na období 2007 – 2015. Hlavní stanovené cíle jsou: Informovanost veřejnosti o sociálních službách, rozšíření stávající nabídky sociálních služeb, zvyšování profesionality poskytovaných služeb, Podpora poradenských služeb, podpora terénních sociálních služeb a zajištění propojenosti sociálních služeb se sítí zdravotnických služeb.

Pracovní skupinou pro osoby v krizi a sociálně vyloučení byla vytvořena S. W. O. T. analýza:

silné stránky (vnitřní +)

existence služeb / aktivit směřujících ke snižování rizik (osvětové a volnočasové, terénní programy)
ubytování pro osoby bez přístřeší
zařízení pro práci se závislostmi
praktické a osobnostní předpoklady pracovníků,
spolupráce mezi místní samosprávou a NNO, zájem o problematiku ze strany Města Šumperka
čerpání finančních zdrojů z EU
Standardy kvality sociálních služeb
dostupnost služeb, zájem uživatelů o služby

příležitosti (vnitřní -)

podpora a rozšiřování služeb
prevence, vč. podpory bezplatného přístupu k internetu
optimální kapacita finančně dostupného bydlení
podporované zaměstnávání
sociální firmy
vnitřní diferenciací služeb pro jednotlivé cílové skupiny, např.
specializované denní stacionáře, kapacita pro ženy bez přístřeší
zařízení následné péče (např. doléčovací programy pro osoby se závislostmi, zařízení pro seniory – bezdomovce,...)
rozvoj spolupráce s PMS (Probační a mediační služba)
optimální počet uživatelů na 1 sociálního pracovníka či pracovníka
v soc.sloužbách pravidelné hodnocení, zpětná vazba na poskytované služby
stabilní financování, rovnoměrné zařazování priorit dotačních řízení pro všechny cílové skupiny sociálních služeb

slabé stránky (vnější +)

nedostatečná ubytovací kapacita (zcela chybí cenově dostupné bydlení, ubytování pro ženy a seniory bez přístřeší...)
chybějící služby krizové intervence (pouze 1 krizový byt)
nedostatečně rozvinutá a zavedená terénní práce
absence návazných služeb typu
chráněné bydlení, byty na půli cesty, denní centra, chráněné dílny

ohrožení (vnější -)

zanik poskytovatelů služeb (rizika: zvýšení sociálněpatologických jevů, většího výskytu infekčních onemocnění a osob bez dosahu na lékařskou péči)
politický vliv (nestabilita politického prostředí a financování
vysoké požadavky na administraci EU fondů, dlouhodobě jednostranně zaměřené priority dotačních řízení) ,
nenaplnění Standardů sociálních služeb
„zvyšování prahu“ nízkoprahových zařízení
odliv kvalifikovaných pracovníků z důvodů nízké spol. prestiže, nízkého platového ohodnocení,
nedostatečná prevence vyhoření (nízké benefity a péče o pracovníky v sociálních službách)
celospolečenská tolerance návykových látek (včetně alkoholu)
nedostatečná informovanost veřejnosti
pro: osoby po léčbě závislostí, osoby s duševní poruchou, osoby po výkonu trestu, osoby opouštějící
zařízení ústavní péče, osoby bez přístřeší.
suplování neexistujících služeb jinými typy služeb (vždy na úkor kvality)
nedostatečná odborná a teoretická průprava pracovníků.

Tisk

Z tiskových zpráv Šumperského a jesenického deníku je možno zjistit, že se zde vyskytují problémy s Romy, kteří sbírají věci z městských kontejnerů. Zákonem je tento akt definován jako krádež, městu to však paradoxně pomáhá, neboť odvozí míň odpadu a tudíž zaplatí míň na poplatcích. Promlémem je, že Romové dělají kolem kontejnerů nepořádek, který obtěžuje ostatní občany města. Tisk se věnuje několika tématům.

70

Migrace do Anglie

Zpráva ze dne 8. 4. 2010 se věnuje migraci romů do Anglie. K té se některé rodiny uchylují, protože na Šumpersku nemohou sehnat adekvátní bydlení a práci. V Anglii prý seženou oboje. S migrací do Anglie jsme se při analýze setkali. Z ubytovny Gabro v Petrově nad Desnou do Anglie podle informací místních odešly 4 rodiny.

O tomto kroku prý uvažují i jiní. Například romská rodina z ulice Bánsko-bystrcké v Šumperku. Terénní pracovníce města potvrzuje, že s podobnými náladami se setkává často. Loni odešli do Anglie dvě rodiny přímo ze Šumperka a momentálně hovoří o odchodu rodin pět. Otázkou je, zda Romové svoje slova přenesou v činy.

Projekt ve vzdělání

V roce 2010 zahájila Střední škola, Základní škola a Mateřská škola Šumperk, Hanácká 3, realizaci projektu: Zahrada přátelství a porozumění. Projekt je podporován grantem „Rovné příležitosti dětí a žáků, včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v Olomouckém kraji.“ Děti a žáci se v projektu seznamují s kulturními specifiky etnických a národnostních menšin, které žijí a pracují v Šumperku a okolí. Jedná se zejména o Romy, Řeky, Vietnamce a jiné národnosti, které jsou v Šumperku zastoupeny. Součástí projektu jsou aktivity vztahující se ke vzdělávání učitelů v oblasti multikulturní výchovy a vzdělávání.

Romové v Šumperku

Podle odhadů sociálního odboru a terenní pracovníce, žije v Šumperku kolem 200 - 250 Romů. Ve větší míře žijí Romové v městské části Temenice. Koncentrace romského obyvatelstva je zde sice vyšší, žijí ale rozptýleně.

Ulice Jeremenkova

Více romských rodin pohromadě pak žije na ulici Jeremenkově. Jedná se o bytový dům, který obývají čtyři rodiny s nižší sociální úrovní. Dvě rodiny jsou romské. Původem (matka) pochází z Prahy, přišli před 40 lety. Žije se tu podle jejich slov dobře. Co je ale trápí, je nedostatek pracovních míst a především to, že jejich děti nechtějí vzít do přeplněných školek. V mateřských školkách je nedostačující kapacita a prý dávají přednost dětem, jejichž rodiče mají zaměstnání, tedy nemají čas hlídat děti. Rodiče dětí, které nebyly do školky přijaty, si ale uvědomí, že při nástupu na základní školu budou mít jejich děti určitý deficit.

Další věc, která jim přiděluje vrásky na čele, jsou dluhy a následné exekuce. Zatím se jim ale daří splácet. Problém je také to, že by potřebovali splácet dluhy po menších částkách. Fakt, že splátky jsou nastaveny po deseti tisících, je nutí brát si další půjčky.

Pro děti by uvítali alespoň více zájmového vyžití. Sociálně-patologické jevy je zde netrápí. V této lokalitě trpí jedna osoba cukrovkou.

Jelikož je dům momentálně na prodej, hrozí nájemníkům, že budou nuceni vystěhovat se a otázkou pro ně samotné je kam.

Ubytovna Moravan

Více Romů bydlí také na ubytovně Moravan. Celkem to je kolem jedné třetiny zde ubytovaných osob. Podle místních i sociálního odboru jsou zde v naprosté většině dělníci, kteří pracují v Šumperku nejčastěji u stavebních firem a Moravan využívají jen jako dočasné ubytování. Z celkového počtu osazenstva je zde asi třetina Romů. V místě je velká fluktuace nájemníků, takže je stav každý měsíc jiný.

Lokality na pomezí

Jesenická 16

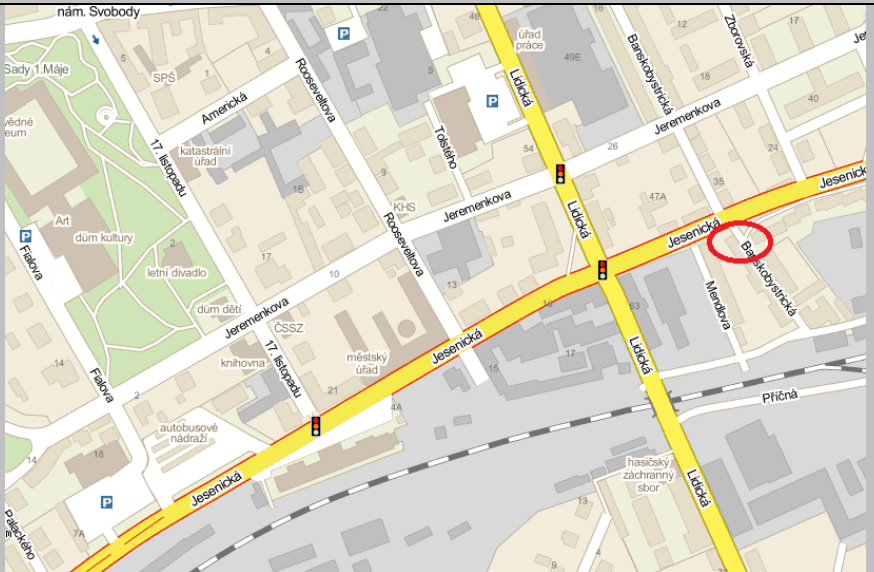
Jedná se o bytový dům, který obývají 4 rodiny v celkovém počtu 22 osob. Lokalita je především ekonomicky vyloučená. Obyvatelstvo žije ze sociálních dávek. Okolní obyvatelstvo lokalitu vnímá jako dům sociálně slabších rodin, což je odpovídající. Prostorové vyloučení zde není. Technický stav domu je špatný. Je zde opadaná vnější i vnitřní omítka, špatná okna. Společné prostory jsou také neudržované.

Sedmičlenná romská rodina zde obývá byt v soukromém vlastnictví. Byt není příliš vybaven, ani technický stav není zcela uspokojivý, nicméně je zde v rámci možností uklizeno a čisto. Mají zde zavedenou pouze studenou vodu. Je zde kanalizační přípojka i plyn. Netrápí je žádné sociálně-patologické jevy, prý se občas vyskytují krádeže, hráčství nebo rvačky, ale žijí mimo ně. Trápí je však rasismus, s jehož znaky se setkávají poměrně často. Hlavně děti ve škole, kde jsou terčem posměchu od ostatních dětí z důvodu jejich menšinové příslušnosti. Druhým problémem je, že je na jejich byt vypsána exekuce. Dluhy jsou kolem 60 tisíc korun a je těžké splácet je bez zaměstnání. V případě, že by jim byt zabavili, je rodina rozhodnuta odejít do Anglie, kde prý sežene nejen bydlení ale i práci. Z domu se již před rokem odstěhovala jedna rodina (5 osob) do Nového Malína.

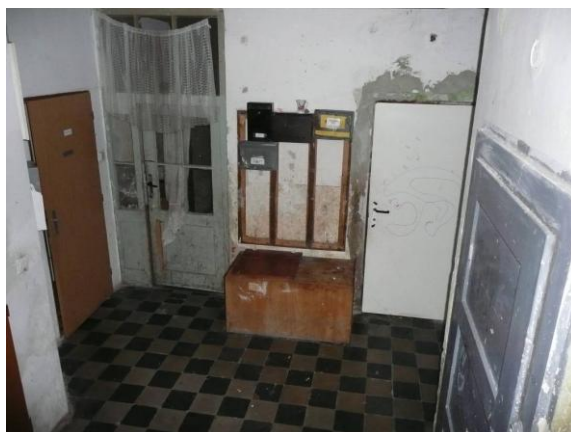
Obrázek 5: Šumperk – Jesenická

7.2. Deskripce fyzického a sociálního prostoru lokalit

Lokalita: Banskobystrická 44	
Poloha vyloučené lokality	
Vznik lokality, její utváření	Bytový dům je majetkem města. Lokalita vznikla v 90. letech, kdy byly domy v centru města rekonstruovány a Romům zde byly přidělovány byty. Postupem času se rodiny značně rozrostly.
Míra prostorového vyloučení	Prostorové vyloučení zde není. Dům je součástí běžné zástavby. Dostupnost veškerých služeb občanské vybavenosti je 10 – 15 minut.
Míra sociálního vyloučení	Sociální vyloučení je zde poměrně vysoké. Co se týče míry sociálního vyloučení, v Šumperku je lokalita na prvním místě.
Popis fyzického prostoru: vnější i vnitřní, okolí, hranice, nemovitost, vybavenost prostoru, infrastruktura v okolí, doprava	Jedná se o bytový dům, jehož zevnějšek vypadá velice dobře. Kolem domu je čisto, střecha je po rekonstrukci (města), fasáda je bez většího poškození. Okna jsou po výměně – plastová. Stav společných prostor – chodeb a sklepů je katastrofický. Co se týče bytů, jsou zde rodiny, s udržovanými a perfektně uklizenými byty, ale třeba i dvě rodiny, kde jejich byty stojí na hranici obyvatelnosti. Dům stojí u hlavní silnice.
Míra symbolického vyloučení	Je zde částečné symbolické vyloučení. Obyvatelé vědí, že je to dům s „cigány“, ale nějaká větší zášť, či odsuzování se tu nevyskytuje. Je to dáno i faktem, že se jedná o větší město. Obyvatelé bydlící dále od místa už o situaci v lokalitě nemají přehled ani povědomí.

Popis symbolického prostoru: image lokality očima obyvatel a okolí	Kromě informace, že se jedná o „cigánský dům“ jsme se nic významného nedozvěděli.
Míra ekonomického vyloučení	Vysoká - co se týče romského obyvatelstva, nikdo zde není zaměstnaný. Žije se zde pouze ze sociálních dávek a případného sběru kovů či drobných krádeží. To se ovšem dozvídám poze zprostředkovaně.
Popis sociálního prostoru: kdo lokalitu obývá, kvalita života, lidé, rodinné vazby, vnitřní diverzita - skupiny	V lokalitě bydlí kromě Romů dvě rodiny z majoritní společnosti. Z romské části obyvatelstva tvoří většinu jedna rozvrstvená rodina, jenž obývá několik bytů. Zajímavé je, že ačkoliv se jedná o jednu rodinu, nejsou vztahy mezi jednotlivými větvemi vždy ideální.
Vztahy s okolím	Prakticky žádné.
Viditelné působení nějakých organizací, vstupy zvenčí	Ano, působí zde a sprostředkovává komunikaci městská terénní pracovnice. Město se podílí na rekonstrukcích a stavebních úpravách domu.
Další postřehy	Při naší návštěvě nastala zajímavá situace, kdy terénní pracovnice města zprostředkovala opravu podlahy ve sklepech – položení betonu, především proto, aby se zabránilo vnikání hlodavců do domu. Opravu měl zařídit majetkosprávní odbor, který tak neučinil, protože obyvatelé domu nevyklidili sklep, což bylo podmínkou. Ti se bránili, že „nepořádek“ uklidili. Po nahlédnutí do sklepení se zjistilo, že mají pravdu obě strany: Nepořádek byl uklizený, ale zůstalo zde topivo, které Romové za nepořádek nepovažovali. Nicméně to zamezilo opravě podlahy.

Obrázek 6: Šumperk - Banskobystrcká

7.3. Vnější vlivy a místní integrační politiky

75

Podle vedoucí sociálního oboru je, a v posledních dvaceti letech i byla, integrační politika města velice dobrá. Vedení města nedopustilo, aby se problematičtí občané sestěhovali do lokalit a neumožnili tak vyloučeným lokalitám vzniknout. Co se týče nepřízpůsobivých a vyloučených lokalit, je situace v Šumperku opravdu lepší, než například v Hanušovicích, nebo v Petrově nad desnou. Domníváme se, že v tomto město učinilo velmi dobře a nevytvořilo si na svém území žádná ghetta. V tomto se zachovalo integrativně a prozíravě.

Romské obyvatelstvo je nyní většinou rozestěhované po různých částech města. Některé z bývalých lokalit, kde bydlelo více romských rodin pohromadě, již zanikly. Například Zábřežská a Žerotínova. Obyvatelé těchto lokalit nyní také obývají jednotlivé části města.

Politika města je nastavena tak, že pokud se obyvatelé problémových lokalit snaží, vychází jim město vstříc.

Majetkoprávní odbor, jenž spravuje dům v majetku města na Banskobystrcké, například obyvatelům, kteří dluží na nájmu, ukončuje smlouvy a obnoví je až po zaplacení. Se známými „neplatiči“ pak uzavírají smlouvy pouze na několik měsíců, čímž docílí, že dotyční nájem platí.

Obyvatelům, kteří včas platí nájem a starají se o stav bytu a nepořádek kolem domu pak majetkověprávní odbor vychází vstříc při jejich požadavcích o nejrůznější opravy a rekonstrukce v domě.

Podle teréní pracovnice města je starosta i město nakloněno prointegrační politice. Což je i evidentní ze situace, která ve městě panuje. Na rozdíl například od Hanušovic, zde nejsou k zaznamenání negativní emoce či napjaté vztahy mezi majoritním obyvatelstvem a obyvatelstvem romským.

Město spolupracuje neziskovými organizacemi Jekethane a Pontis. Spolupráci s oběma subjekty hodnotí zástupci sociálního odboru velice kladně a to jak jejich práci, tak komunikaci s nimi.

Po ukončení činnosti neziskové organizace Savore, které zajišťovalo mj. terénní práci, tuto úlohu převzal sociální odbor, který zřídil pozici terénního pracovníka města Šumperk.

Celkově musíme ocenit fungování romské koordinátorky, která přispívá k mediaci, komunikaci a včasnému řešení případných problémů.

7.4. Obyvatelé lokality

Lokalita: Banskobystrická 44	
Celkový počet obyvatel domu	40
Z toho Romů	30
Kolik z nich je Olašských	0
Jaké skupiny Romů dům obývají	K žádným se nehlásí.
Počet osob podle pohlaví - muži	21
Počet osob podle pohlaví - ženy	19

Počet osob podle věku: 0-14	13
Počet osob podle věku: 15-65 (produktivní)	25
Počet osob podle věku: 65 + (poproduktivní)	2
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní (bez druh/družka)	10
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní – druh/družka	8
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní – ženatý/vdaná	4
Rodinný stav obyvatel domu: rozvedení	
Rodinný stav obyvatel domu: vdovčí	1
Počet neúplných rodin	0
V kolika případech je partnerem Roma ne-Rom	0
Počet rodin bydlících v domě	12
Kolik je v rodinách závislých dětí (dítě bez příjmu do 26 let)	10
Počet žen na mateřské dovolené	1

7.5. Bydlení

7.5.1. Základní informace

Lokalita: Banskobystrická 44	
Počet obývaných bytů v domě	12
Počet osob bydlících v jednom bytě (nejčastěji)	4
Typ domu	Bytový dům.
Průměrná výše nájmu	5 000
Počet rodin bez nájemní smlouvy	0
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam jinam v rámci ČR	5
Kam	Hanušovice

Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam do zahraničí	0
Z toho se vrátilo	
Kam se odstěhovali	
Kolik osob se v posledních dvou letech přistěhovalo	
Odkud přišli	
Kolik osob se zde narodilo a stále zde bydlí	Nezjištěno kolem 10 osob.
V jakých bytech lidé bydlí	12 rodin nájemní byt.
Jaká je velikost bytů podle počtu pokojů	
Hodnocení stavu domu tazatelem (rozměr 1 - 5)	4 vnitřek, 2 vnějšek (velký kontrast)
Vybavenost bytů (elektřina, voda, plyn, kanalizační přípojka, žumpa, vlastní splachovací záchod, vlastní koupelna/sprch. kout, ústřední vytápění; druh vytápění-uhlí, dřevo, elektřina, plyn, podlahy, okna, střecha, prostor pro děti)	WC je v některých případech společné na chodbě. Je zde kanalizační přípojka, plyn, voda, ústřední topení, okna jsou nová – plastová, střech po rekonstrukci. Společné prostory (chodby a sklep) jsou v neudržovaném stavu.
Obvyklá vybavenost domácností (TV, auto, telefon pevná, telefon mobil, PC, lednička, pračka)	TV, mobil, lednička, pračka

7.5.2. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Je zde spousta neuspokojených žádostí ohledně přidělení bytů, kdy si žadatelé stěžují na různé znevýhodnění jich samotných. Dodávají ale, že jsou vždy stanoveny podmínky, které pokud splní, byt dostanou. Celkově se bytová situace v Šumperku zdá být uspokojující – zejména díky integrativní politice.

Což ale nevylučuje potřebu působení terénní práce, která zde může sehrávat roli především prevence před prohlubováním sociálního vyloučení.

7.6. Zaměstnanost

7.6.1. Základní informace

Lokalita: Banskobystrická 44	
Nezaměstnanost: celkem muži	11
Nezaměstnanost celkem ženy	10
Kde pracují obyvatelé - muži	Zběr kovů, přivýdělky na černo. Veřejná služba.
Kde pracují obyvatelé - ženy	Veřejná služba.

7.6.2. Téma v perspektivě obyvatel

Ačkoliv je naprostá většina Romů nezaměstnaná, tak především muži si přivydělávají různými jednorázovými pracemi „na černo.“

Lidé z nejstarší generace, kteří za minulého režimu pracovali, si zoufají nad nemožností sehnat práci. To však neplatí o jedincích z generace mladší, kteří nikdy nepracovali. Ti touhu a potřebu najít zaměstnání nemají. Často ani neznají hodnotu peněz.

I při samotné terénní analýze se několikrát opakovala situace, kdy manžel, případně se synem, se vraceli s nářadím z „jednorázové práce na černo“ a poté odpověděli, že se žádná fuška na černo sehnat v místě nedá.

7.6.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Co se týká zaměstnanosti, obecně zde platí, že se setkávají nedostatečná kvalifikace a nízké vzdělání s malými možnostmi a nabídkami místního pracovního trhu.

7.7. Vzdělávání

7.7.1. Základní informace

Lokalita: Banskobystrická 44	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - bez vzdělání	1
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - neukončené ZŠ	3
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - ukončené ZŠ	21
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - vyučen	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - SŠ	

Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VOŠ, nástavbové	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VŠ	
Kolik dětí navštěvuje ZŠ	6
Jaké	
Kolik dětí navštěvuje MŠ	1
Jaké	

7.7.2. Téma v perspektivě obyvatel

Zmiňován je problém s umísťováním dětí do mateřských škol.

7.7.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Nejčastěji zmiňovaným problémem je nedostatek místa v mateřských školkách. Někteří romové si uvědomují, že pokud jejich dítě nebude chodit do školky, bude mít pravděpodobně zhoršenou pozici při nástupu do základní školy. V Šumperku berou přednostně do mateřských školek děti rodičů, kteří chodí do zaměstnání a nemají tolik možností se o děti starat. Romové často tuto situaci popisují jako projev rasizmu.

7.8. Bezpečí

7.8.1. Základní informace

Lokalita: Banskobystrická 44	
Jaké jsou největší problémy v lokalitě a blízkém okolí	Nemají problémy s bezpečím.

7.8.2. Téma v perspektivě obyvatel

V Šumperku se obyvatelé lokalit necítí být ohroženi. Nejvíce se však bojí o děti, které mohou a často i jsou slovně či fyzicky napadeny, díky své etnické příslušnosti.

7.8.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

V oblasti bezpečí nejsou artikulovány. S výjimkou obav z extrémistů.

83

7.9. Sociálně-patologické jevy

7.9.1. Základní informace

Lokalita: Banskobystrická 44	
Jaké sociálně-patologické jevy v místě nejvíce trápí (kriminalita, drogy, prostituce, hráčství, násilí apod.)	Žádné je netrápí a kromě alkoholu zde nebyly nalezeny viditelné známky sociálně - patologických jevů.

7.9.2. Téma v perspektivě obyvatel

Napříč ORP Šumperk se sociálně - patologické jevy vyskytují především u mládeže z lokality. V Šumperku se nesdružují podobné skupiny, jako například v Hanušovicích, tudíž je v tomto směru situace klidnější. Městská terenní pracovníce se ale setkává s krádežemi. Především matky od rodin páchají drobné krádeže v obchodech, nejčastěji se týkají potravin.

7.9.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Přestože neidentifikujeme na první pohled nějaké znatelné problémy, domníváme se, že mohou být viditelnější díky dlouhodobějšímu působení terénní sociální práce. Ta dokáže do vyloučeného místa nahlédnout mnohem ostřejším zrakem než my. V tom případě se hodnocení může od našich závěrů i dosti lišit.

7.10. Finanční strategie

7.10.1. Základní informace

Lokalita: Banskobystrická 44	
Počet zadlužených domácností	8 - 10
Průměrná výše zadlužení	10 000 – 40 000 Kč.

Díky městské terénní sociální pracovníci se podařilo zvýšit finanční gramotnost rodin z lokality, u nichž se vyskytují dluhy. Rodiny, které se potýkají s dluhy, mají vypracovaný splátkový kalendář. Ten ve většině případů plní.

7.10.2. Téma v perspektivě obyvatel

Nepodařilo se nám více zjistit.

7.10.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Nepodařilo se nám více zjistit. Ukazuje se ale potřeba protidluhového poradenství.

7.11. Zdraví

7.11.1. Základní informace

Lokalita: Banskobystrcká 44	
Kolik z obyvatel domu má vážné zdravotní potíže či handicap	2
A jaké?	Mají žloutenku typu B.

85

7.11.2. Téma v perspektivě obyvatel

Setklai jsme se pouze se zdravotními problémy na Banskobystrcké, kde má matka se synem žloutenku typu B. Syna kvůli tomu nevezmou do školky. Situaci ztěžuje to, že je mentálně retardovaný.

7.11.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Chybí zde zdravotně sociální poradenství.

8. Ostatní obce s vyloučenými místy

Lokality na pomezí

Bohdíkov- Aloisův dvůr

Romští obyvatelé lokality Aloisův dvůr nestojí na pomezí sociálního vyloučení, jsou spíše někde za ním, jsou zde patrné výrazné známky sociálního vyloučení. Bohužel se nám však podařilo navázat pouze malý kontakt.

Lokalitu v Aloisově dvoře tvoří velký z větší části naprosto zdevatovaný komplex bývalého statku, který obývá skupinka 7- 12 Romů. V komplexu se také nachází firma Stor. Původně, což dokládají i různé podkladové materiály, zde mohl žít až trojnásobek Romů. Ti se podle současných romských obyvatel odstěhovali hlavně na Jesenicko (i přímo do Jeseníku) a někteří z nich zemřeli. Rodina, která zde žije nyní, se skládá pravděpodobně ze dvou dospělých osob a minimálně pěti dětí.

Dům je majetkem obce, která se o něj údajně nestará. Podle výpovědi souseda není do domu zavedena elektřina ani voda, satelit na střeše tvrzení ale zpochybňuje. Romové mají pošramocenou pověst. V obchodě naproti domu si před čtyřmi roky půjčili 60 000 korun a dluh nikdy nesplatili i přesto, že na ně byla najmuta vymahačská firma. Sousedské vztahy jsou ale bez větších závad. V okolí existují domněnky, že Romové mají vypsanou exekuci na sociální dávky.

V minulosti přikoupil majitel sousedící firmy část statku, ke které chtěl udělat sklad. Sklad byl v minulosti dvakrát vykraden, napotřetí byli Romové přistiženi a jeden z nich za to šel na půl roku do vězení. Vzniklou škodu v hodnotě 12 000 Kč má platit také rodina, která na statku současně žije. Celkový dluh dosahuje tudíž minimálně 72 000 Kč. Obyvatelé hodně nakupují cigarety a alkohol. Romy zde navštěvuje širší rodina a na základě stížností potom leckdy přijíždí policie (nespecifikováno respondentem).

Rodina se nachází v situaci, která se dá označit závažnou. Sociální, prostorové i symbolické vyloučení jsou zde na vysoké úrovni. Romové se po okolí dopravují pouze na kolech, což v zimě nejde. V zimě je navíc zavřený obchod naproti domu. Existují zde známky práce na černo. Děti navštěvují ZŠ Bohdíkov. Za úřady musí Romové až do Šumperka. Podle všeho, a potvrzuje to i výpověď několika majoritních respondentů, se zde ale problémy s velkou chudobou týkají všech.

Kopřivná

Obec s přibližně 300 obyvateli leží čtyři kilometry od Hanušovic na hlavním tahu ve směru na Šumperk. V obci je prodejna smíšeného zboží, hřiště a vodovodní potrubí. Pošta je dostupná v Hanušovicích. Na trase mezi těmito městy je zde poměrně dobré spojení. Na trase mezi těmito městy je zde poměrně dobré spojení. Romové zde obývají rodinný dům v soukromém vlastnictví, umístěný na kraji obce, ve směru na Hanušovice. V těsné blízkosti je autobusová zastávka. Jedná se o větší dům ve velice špatném stavu. Staré okna a střecha, opadaná omítka. Pozemek není nijak

ohraničený. Není zde zavedena kanalizace ani plyn. Odpadní roura je vyvedena na zahradě kousek od domu. Bydlí zde čtyři romské rodiny se společným sociálním zařízením. Mezi obvyklou vybaveností bytů patří mobilní telefon, televize, lednička a pračka. Žije zde šestnáct osob, z nichž je patnáct romů. Tři děti do patnácti let a jeden obyvatel je starší šedesáti pěti let. Ze tří manželství nebo soužití je jedno smíšené. Není zde nikdo, kdo by měl ukončenou základní školu, tři děti ji však navštěvují. V posledních dvou letech se tři Romové odstěhovali do Bílé Vody. Dva obyvatelé domu mají vážné zdravotní problémy. Jeden má problémy s dechem a druhý je velice omezen po operaci tlustého střeva, která byla nutná kvůli propuknutí rakoviny.

Místní obyvatelé si stěžují pouze na to, že jim často utíkají psi. Občas se mezi sebou hadají, „že je lepší nevylézat z domu.“ Také jsou prý dospělí z domu neustále pod vlivem alkoholu. To je možno potvrdit, neboť mezi třetí a čtvrtou odpoledne jsme měli možnost mluvit se dvěma obyvateli domu a oba byli silně pod vlivem alkoholu. Jiné sociálně - patologické jevy se zde nevyskytují ani podle obyvatel objektu ani podle obyvatel majority.

Jedná se lokalitu na pomezí sociálního vyloučení - je zde možno zaznamenat všechny typy vyloučení, ale nejsou tak výrazné. Lokalitu není možno zařadit mezi vyloučené, neboť zde existují vazby na okolí. Přesto je však lokalita ohrožena možným vyloučením a to především díky špatné finanční situaci a problémům s alkoholem.

Olšany

V červnu se do obce přistěhovala jedna romská rodina. Bydlí v lokalitě na kraji obce. Jedná se o rozlehlý objekt ve špatném technickém stavu. Opadaná omítka, chybějící střešní krytina. Někde je střecha spadená a v bytech v tom místě se nebydlí. Jsou zde však i byty, které mají nově vyměněná plastová okna a některé rodiny mají nové auto. Ekonomická situace rodin je zde tedy velice různá. Objekt obývají spíše sociálně slabší rodiny.

Žije zde sedmičlenná tří generační rodina v upraveném jednopokojovém bytě v osobním vlastnictví. Je zde zavedena voda, plyn i kanalizační přípojka a je zde ústřední vytápění. Obyvatelstvo tvoří rozvedená matka s dcerou a jejím druhem. Dcerá je na mateřské dovolené a má s druhem čtyři děti do patnácti let. Mladší rodina má i dluhy kolem čtyřiceti tisíc. Nikdo není zaměstnán, nejstarší obyvatelka bytu trpí schizofrenií a jezdí se léčit do psychiatrické léčebny.

Jejich největším problémem je, že mají dva syny předškolního věku, které nechtějí vzít do místní školky. Uvádějí, že je to kvůli tomu, že jsou Romové. Na obci však zatím nejsou nahlášení k trvalému pobytu. Zástupci obce uvedli, že o nich zatím téměř neví.

Je zde určité prostorové vyloučení lokality, jež je na konci obce, ekonomické i symbolické, neboť lokalitu obývají sociálně slabé rodiny. Díky tomu že jsou zde i rodiny v lepší situaci, je lokalita relativně udržovaná a propojena s ostatním děním v obci. Lokalitu nemůže označit za vyloučenou.

Obrázek 7: Olšany

Vikýřovice

Obec Vikýřovice leží v těsné blízkosti Šumperka asi tři kilometry ve směru na Jeseník. V obci žije zhruba 2200 obyvatel. Je zde základní škola nižšího stupně a předškoláci mohou navštěvovat i školu mateřskou. Pro využití volného času je v obci k dispozici sportovní hřiště. Dále v obci nacházíme knihovnu a kostel. Je zde rovněž poštovní úřad. Místní obyvatelé mohou využívat plynofikaci, kanalizaci i veřejný vodovod. Vesnicí prochází železnice a je zde i železniční zastávka.

V obci žijí Romové. Za problémové je označili jak zástupci obce, kteří uvádějí, že místní Romové mají problémy s dluhy a neplatí poplatky obci za svoz odpadu. Především pak i bývalí sousedé, kteří se odstěhovali před třemi lety kvůli problémovému soužití. Mezi hlavními důvody bylo časté rušení nočního klidu, kdy zde byli tři noci po sobě, pořádány večerní oslavy u ohně. Také časté hádky, jak mezi sebou tak i se sousedy. A několik dalších potyček. Podle bývalých lidí z okolí zhoršovaly situaci NNO, které romskému obyvatelstvu vozily jídlo a oblečení. Ti, pak veškeré peníze utratily za alkohol a cigarety, a o nic se nestarali. Sousedé kolem vídali kouřit i pětileté děti. Prý mají 70 000 Kč dluh na elektřině

Romové zde obývají dvoupodlažní rodinný dům a garáž, kterou upravili bez stavebního povolení. Oplocený pozemek domu je v centru obce součástí okolní zástavby. Okolí domu je upravavené bez nepořádku. Dům je sešlý, ale funkční. Je zde plyn, kanalizační přípojka i ústřední vytápění.

Validita rozhovoru s obyvateli domu není příliš vysoká, neboť informace, které nám poskytl, byly často zamířené a značně se rozcházel s informacemi od ostatních obyvatel obce.

V lokalitě bydlí tři rodiny. Odhadem šestnáct osob (respondent uvedl pouze šest osob). Z celkového počtu je šest dětí. Jedno navštěvuje základní školu. Jeden člen osazenstva má ukončené základní vzdělání. Obyvatelé domu uvedli, že se v horizontu dvou let nazpět se z lokality odstěhovalo osm lidí do Šumperka. Informace, že garáž je neobydlená, se taktéž nezdála pravdivá. Nikdo zde nemá zaměstnání a jeden muž je v invalidním důchodu.

Obyvatelé lokality uvedli, že na jejich dům někdo hodil zápalnou láhev (podle jejich slov se jednalo o žháře z Vítkova). Žádné další sociálně – patologické jevy je netrápí.

Vzhledem k těžko ověřitelným a často protichůdným informacím je nemožné přesně určit míru sociálního vyloučení lokality. Bezpochyb je zde zaznamenatelné symbolické vyloučení. Okolní obyvatelé bližší vazby s obyvateli lokality nenavazují. Ekonomické vyloučení nelze posoudit. Prostorové vyloučení zde není.

V lokalitě by bylo vhodné uskutečnit bližší šetření ke zjištění reálného stavu. Problematické je v tomto směru navázání kontaktu s obyvateli.

8.1. Petrov nad Desnou – ubytovna Gabro

Od listopadu 2008 funguje v obci bývalý motel s restaurací jako ubytovna. Do lokality se sestěhovávají především Romové. Momentálně se jedná o lokalitu, která je značně zasažena sociálním vyloučením. A také tím, že ubytovna s provozem končí.

89

8.2. Sekundární analýza dat

O ubytovně Gabro se zmiňuje tisk. Konkrétně Šumperský a jesenický deník ze 13. 5. 2011 s názvem: Bývalý motel Gabro v Petrově vadí, bydlí v něm Romové

Petrov nad Desnou – Motel Gabro v Petrově nad Desnou je příčinou častých stížností místních obyvatel. Kdysi slušný podnik s restaurací se před časem změnil na ubytovnu, kterou obývají převážně Romové.

Ti se do Petrova přistěhovali většinou z Hanušovicka. Kolik jich na ubytovně skutečně bydlí, nikdo neví. Oficiálně prý necelých deset, ale jinak kolem třiceti.

„S ubytovnou jsou opravdu velké problémy, již jsme řešili řadu stížností na tamní obyvatele. Místním lidem, kteří bydlí poblíž, vadí především pálení plastů, někdy si obyvatelé ubytovny udělají oheň a plameny šlehají metry vysoko. Lidé v okolí nemohou dýchat. Další stížnosti byly také na nepořádek, u motelu se stále rozebírají nějaká auta,“ řekl místostarosta Petrova nad Desnou Karel Kulich.

Motel se již také dostal 12. května na jednání petrovského zastupitelstva a to poté, kdy majitel objektu chtěl po obci souhlasné stanovisko s přebudováním motelu na dům s takzvanými sociálními byty.

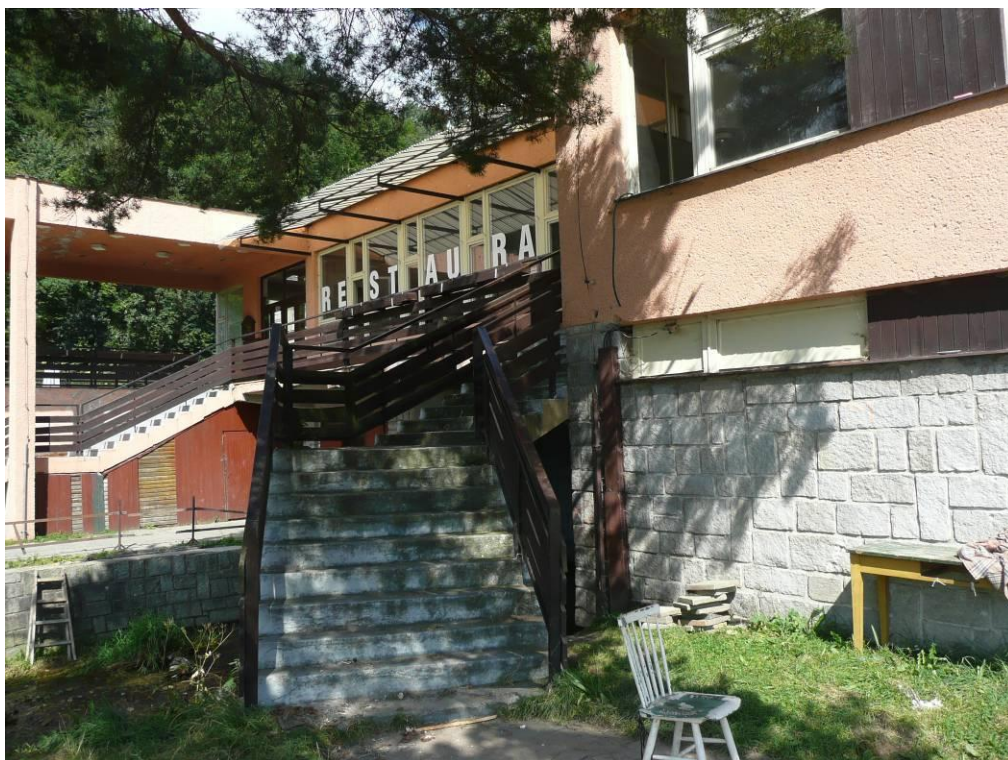
„S žádnou výstavbou obec souhlas nevydává, už kvůli problémům, které tam nyní jsou. S majitelem je poměrně obtížná komunikace, není vyloučeno, že najde kličku, jak obec obejít a svůj záměr se bude snažit uskutečnit,“ sdělil starosta Petrova Jan Vaníček.

Podobných ubytoven, které obývají sociálně slabí občané především z řad Romů, je na Šumperku několik. Většinou je vlastní soukromníci, pro které je provozování ubytovny slušný byznys. Nájemníkům se totiž poplatky za ubytovnu strhávají ze sociálních dávek, takže majitelé mají příjem jistý.

8.3. Deskripce fyzického a sociálního prostoru lokalit

Obec: Petrov nad Desnou Lokalita: Ubytovna Gabro	
Obecná charakteristika obce (popis, poloha, obyvatelstvo, vybrané ukazatele, vybavenost)	Obec Petrov má 1186 obyvatel. Nachází se asi 6 kilometrů od Šumperku, na hlavním tahu a ve směru na Rýmařov. Je zde i vlaková zastávka. Dostupnost obce je tedy velice dobrá. V obci samotné nejsou dostupné žádné služby. Pošta je dostupná v sousedních obcích Sobotíně a Vikýřovicích. Obecní knihovna je v Rapotíně. Veškeré další služby jsou dostupné v nedalekém Šumperku.
Poloha vyloučené lokality (doplnit obrázkem, mapkou)	
Vznik lokality, její utváření	Lokalita vznikla v listopadu 2008. Po tom co objekt přestál fungovat jako motel a majitel z něj zřídil ubytovnu.
Míra prostorového vyloučení	Lokalita je umístěna v místě, kde se střetají okraje obcí Petrova nad Desnou a Sobotína. Je zde soustavná, i když velice řídká zástavba. Přesto je dostupnost vlakové i autobusové zastávky deset minut. Prostorové vyloučení je zde malé.

Míra sociálního vyloučení	Sociální vyloučení je zde značné. Je prakticky nejmarkantnější v celém ORP Šumperk. Jsou zde znatelné všechny typy sociálního vyloučení. Osud lidí v lokalitě je navíc otázkou vzhledem k vypovězení nájemních smluv. Obyvatelé, co zde prozatím zůstali, jsou bez kontaktů a jakýchkoliv možností se někam přestěhovat.
Popis fyzického prostoru: vnější i vnitřní, okolí, hranice, nemovitost, vybavenost prostoru, infrastruktura v okolí, doprava	Objekt z jedné strany obtéká řeka Merta a z druhé ji ohraničuje silnice. Ze zbývajících dvou stran navazuje na zástavbu. Jedná se o rozlehlou stavbu. Má dvě hlavní části: bývalou restauraci a bývalý motel. Ve druhé zmiňované části se bydlí. Před objektem je parkoviště, na kterém mají obyvatelé pohovky a autosedačky a které využívají jako společenský prostor. Kolem objektu je uklizeno, avšak v prostoru za domem je nepořádek. Vnitřní prostor je ve špatném stavu bez údržby, o kterou se evidentně nikdo nestará.
Míra symbolického vyloučení	Vysoká - okolní obyvatelé hovoří o lokalitě s despektem. Jejím obyvatelstvu připisují neobjasněné krádeže a vloupání v okolí. Nuto dodat, že některé oprávněně, neboť při nich byli chyceni.
Popis symbolického prostoru: image lokality očima obyvatel a okolí	Lokalita je brána opět jako místo, které obývají problémoví lidé.
Míra ekonomického vyloučení	Rodiny, které zde žijí, mají příjem pouze ze sociálních dávek. Dopělí členové rodin nepracují. Ve většině případů jsou ženy na mateřské. Ekonomická situace je slabá, a tudíž je zde i značné ekonomické vyloučení.
Popis sociálního prostoru: kdo lokalitu obývá, kvalita života, lidé, rodinné vazby, vnitřní diverzita - skupiny	Romové v lokalitě si přihlásili k romské skupině „rumungři.“ Vnitřní diverzita je však velká. Lokalitu obývají nejen Romové, kteří navíc přišli z různých měst a obcí, ale také příslušníci majoritní společnosti. Pokud jsou zde rodinné vazby, jsou spíše u Romů.
Vztahy s okolím	Vztahy s okolím jsou špatné. Majoritní obyvatelstvo v okolí si například stěžuje na situace, kdy se Romové v lokalitě opijí a posléze chodí po obci a poříkují na sousedy nadávky, často s rasovým podtextem.
Viditelné působení nějakých organizací, vstupy zvenčí	Obyvatele lokality na dotaz o neziskových organizacích odpovídají, že žádné neznají.
Další postřehy	Majitel objektu vypověděl nájemníkům smlouvu s výpovědní lhůtou do konce roku. K 31. 12. se musejí všichni obyvatelé lokality vystěhovat. Některé rodiny, co měli tu možnost, již učinily. Na místě zbývají rodiny, které nemohou najít jiný podnájem. V obavách hovoří o tom, kam půjdou. Hrozí tu tedy migrace k příbuzným a utváření dalších vyloučených lokalit.

Obrázek 8: Petrov nad Desnou - Ubytovna Gabro

8.4. Vnější vlivy a místní integrační politiky

Žádné vnější vlivy, ani známky nějaké integrační politiky, jsme zde nezaznamenali.

8.5. Obyvatelé lokality

Obec: Petrov nad Desnou		Lokalita: Ubytovna Gabro	
Celkový počet obyvatel domu	23		
Z toho Romů	20		
Kolik z nich je Olašských	0		
Jaké skupiny Romů dům obývají	rumunguři		
Počet osob podle pohlaví - muži	13		
Počet osob podle pohlaví - ženy	12		
Počet osob podle věku: 0-14	12		
Počet osob podle věku: 15-65 (produktivní)	13		

Počet osob podle věku: 65 + (poproduktivní)	0
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní (bez druh/družka)	12
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní – druh/družka	13
Rodinný stav obyvatel domu: svobodní – ženatý/vdaná	0
Rodinný stav obyvatel domu: rozvedení	0
Rodinný stav obyvatel domu: ovdovělí	0
Počet neúplných rodin	1
V kolika případech je partnerem Roma ne-Rom	3
Počet rodin bydlících v domě	6
Kolik je v rodinách závislých dětí (dítě bez příjmu do 26 let)	13
Počet žen na mateřské dovolené	5

8.6. Bydlení

8.6.1. Základní informace

Obec: Petrov nad Desnou		Lokalita: Ubytovna Gabro	
Počet obývaných bytů v domě	6		
Počet osob bydlících v jednom bytě (nejčastěji)	4		
Typ domu	ubytovna		
Průměrná výše nájmu	2 700 Kč dospělý, 1 200 Kč dítě		
Počet rodin bez nájemní smlouvy	0		
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam jinam v rámci ČR	Minimálně 1 rodina – 4 osoby.		
Kam	Šumperk – sem je velká migrace.		
Kolik osob se v posledních dvou letech odstěhovalo někam do zahraničí	4 rodiny – 16 osob.		

Z toho se vrátilo	0
Kam se odstěhovali	Anglie.
Kolik osob se v posledních dvou letech přistěhovalo	3 rodiny – 12 osob.
Odkud přišli	Hanušovice, Šumperk, Staré Město.
Kolik osob se zde narodilo a stále zde bydlí	0
V jakých bytech lidé bydlí	Nájemní byt 6 rodin – cca 24 osob
Jaká je velikost bytů podle počtu pokojů	3 x jednopokojový, 3x dvoupokojový
Hodnocení stavu domu tazatelem (rozmezí 1 - 5)	3 - 4
Vybavenost bytů (elektřina, voda, plyn, kanalizační přípojka, žumpa, vlastní splachovací záchod, vlastní koupelna/sprch. kout, ústřední vytápění; druh vytápění-uhlí, dřevo, elektřina, plyn, podlahy, okna, střecha, prostor pro děti)	Celý objekt je vybaven standartně. Je zde voda, plyn, kanalizační přípojka, ústřední vytápění. Sociální zařízení a kuchyňka jsou společné.
Obvyklá vybavenost domácností (TV, auto, telefon pevná, telefon mobil, PC, lednička, pračka)	Opět je závislá na ekonomické situaci rodin. Při příchodu jsou v pokojích pouze úložné prostory v podobě skříní a poliček, někdy postel. Další vybavení je pak na každé rodině. Většinou je zde ještě televize. Auta, či počítače zde nemají. Často používaným dopravním prostředkem je kolo.

8.6.2. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

8.7. Zaměstnanost

8.7.1. Základní informace

Obec: Petrov nad Desnou		Lokalita: Ubytovna Gabro	
Nezaměstnanost: celkem muži	7		
Nezaměstnanost celkem ženy	1		
Kde pracují obyvatelé - muži	Sběr kovů, přivýdělky na černo.		
Kde pracují obyvatelé - ženy			

8.7.2. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Hlavním zdejším aktuálním problémem je nalezení vhodného bydlení po uzavření ubytovny.

8.8. Vzdělávání

Obec: Petrov nad Desnou		Lokalita: Ubytovna Gabro	
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - bez vzdělání	0		
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - neukončené ZŠ	4		
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - ukončené ZŠ	9		
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - vyučen	0		
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - SŠ			
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VOŠ, nástavbové			
Počet osob podle nejvyššího dokončeného vzdělání - VŠ			
Kolik dětí navštěvuje ZŠ	2		
Jaké			

Kolik dětí navštěvuje MŠ	0
Jaké	

8.8.1. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Nebyly tematizovány.

8.9. Bezpečí

8.9.1. Základní informace

Lokalita: Pražská 156	
Jaké jsou největší problémy v lokalitě a blízkém okolí	Obyvatelé lokality nevnímají žádné problémy s bezpečím.

99

8.9.2. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Obyvatelé lokality nevnímají žádné problémy s bezpečím.

8.10. Sociálně-patologické jevy

8.10.1. Základní informace

Obec: Petrov nad Desnou	Lokalita: Ubytovna Gabro
Jaké sociálně-patologické jevy v místě nejvíce trápí (kriminalita, drogy, prostituce, hráčství, násilí apod.)	Žádné je zde netrápí.

8.10.2. Téma v perspektivě obyvatel

Podle okolního obyvatelstva dochází k potyčkám s místním obyvatelstvem. Někdy prý v podnapilém stavu pokřikují na místní nadávky s rasovým podtextem. Místní jsou také přesvědčeni, že za krádežemi a vloupáním v okolí jsou obyvatelé lokality.

8.11. Finanční strategie

8.11.1. Základní informace

Obec: Petrov nad Desnou	Lokalita: Ubytovna Gabro
Počet zadlužených domácností	Téměř všechny 5 - 6
Průměrná výše zadlužení	Různá.

100

8.11.2. Téma v perspektivě obyvatel

Tak jako ve většině vyloučených lokalit se vyjadřili pouze tak, že mají dluhy a jestli, když s námi budou mluvit, přijde někdo, kdo jim finančně vypomůže.

8.11.3. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Evidentní je potřeba protidluhového poradenství.

8.12. Zdraví

8.12.1. Základní informace

Obec: Petrov nad Desnou		Lokalita: Ubytovna Gabro	
Kolik z obyvatel domu má vážné zdravotní potíže či handicap	0		
A jaké?			

8.12.2. Hlavní problémy a potřeby obyvatel

Nebyly zjištěny.

9. Shrnutí a doporučení

Sociálně vyloučené lokality v ORP Šumperk vznikají především za podpory místních podnikatelů, kteří nabízejí podnájem sociálně slabým rodinám. Již zmiňovaný oboustraně výhodný byznys pak napomáhá tomu, že do „osvědčených“ lokalit se přistěhovávají další problémoví občané.

Další častý způsob vzniku lokalit souvisí s tím, že rodiny (nejčastěji kvůli exekuci) přichází o dům, který vlastní a nastěhuje se k příbuzným – nebo tam, kde je momentálně nějaké bydlení k dispozici. Při vysokém počtu obyvatel pak dům rychle chátrá, jelikož je ekonomická situace rodin špatná, zůstává bez údržby.

Exekuce na domy jsou uvalené především díky dluhům. Obyvatelé lokalit mají nejčastěji nejvyšší vzdělání základní a s tím se pojí i finanční ngramotnost. V těchto případech je jen otázkou času, kdy rodiny spadnou do dluhové pasti.

Pro vstup terénních programů doporučujeme zaměřit se především na lokalitu Hanušovice, kde problém se sociálním vyloučením narůstá. Budoucím problémem zde může být nárůst negativních nálad jak mezi majoritním obyvatelstvem, tak i mezi obyvateli lokalit.

Nejpotřebnější je působení na mládež, která často stojí za výtržnostmi a zasahují ji sociálně-patologické jevy. Svůj volý čas využívají ke konzumaci drog a alkoholu a následným potyčkám s místními. Tato mladá generace, z nichž někteří nedokončili základní školu a nikdy nepracovali, nezná hodnotu peněz. To je ostrým kontrastem ke generaci nejstarší, jenž zažila minulý režim a má pracovní návyky. V lokalitách, kde ještě žijí tito nejstarší členové rodiny, bývá situace o poznání klidnější.

Velkým problémem jsou především Hanušovice, kakm by měla být zaměřena pozornost nejen terénní sociální práce, ale měl by být systematicky nastaven program inkluze a celkové řešení zdejší situace.